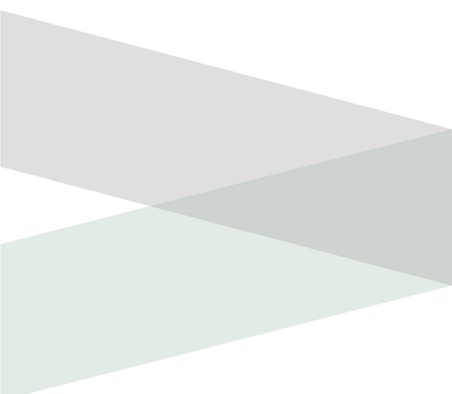

Rundskriv

30/2021

Ekteskapsloven del 1 Inngåelse og oppløsning av ekteskap

Ikrafttredelse 1. januar 2021

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
POSTADRESSE:
Postboks 2233,
3103 Tønsberg

Sentralbord: 466 15 000

bufdir.no

Innhold

Innledning	4
Kapittel 1. Vilkår for å inngå ekteskap.....	5
Til § 1 Kjønn.....	5
Til § 1a Ekteskapsalder	5
Til § 1b Frivillighet	5
Til § 2 Adgangen til å inngå ekteskap for personer som er satt under vergemål.....	5
Til § 3 Forbud mot ekteskap mellom nære slektninger	6
Til § 4 Forbud mot ekteskap når tidligere ekteskap består.....	6
Til § 5 Opplysnings- og veiledningsplikt om smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang.....	6
Til § 5a Lovlig opphold	7
Kapittel 2. Prøving av ekteskapsvilkårene	7
Til § 6 Når prøving skal skje, og hvem som skal foreta prøvingen	7
Til § 7 Bevis for at ekteskapsvilkårene er oppfylt.....	8
Til § 7 bokstav a	10
Til § 7 bokstav b	10
Til § 7 bokstav c.....	10
Til § 7 bokstav d, e, f og g.....	10
Til § 7 bokstav h	12
Til § 7 bokstav i	12
Til § 7 bokstav j	13
Til § 7 bokstav k	13
Til § 7 bokstav l	15
Til § 8 Kontroll av skifte.....	15
Fritak fra å legitimere skifte.....	17
Til § 9 Kontroll med at brudefolkene har rettslig handleevne	19
Til § 10 Attest om at ekteskapsvilkårene er prøvd.....	20
Attest til bruk for ekteskapsinngåelse etter utenlandsk rett.....	21
Kapittel 3. Inngåelse av ekteskap – vigsel.....	22
Til § 11 Fremgangsmåten ved vigsel	22
Til § 12 Vigslere	22
Brudvigjingslova (lov 30. juni 1955 nr. 20).....	25
Til § 12 a Vigslere i kommunen	26

Til § 13 En vigslers adgang til å nekte å foreta vigslar	26
Til § 14 Kontroll med at ekteskapsvilkårene er prøvd	27
Til § 15 Nærmere om formen for inngåelse av ekteskap	28
Til § 16 Ugyldighet	28
Til § 16a Statsforvalterens adgang til å reise sak om ekteskapets gyldighet	30
Til § 17 Registrering	31
Til § 18 Om ugildhet for vigslere	31
Til § 18a Anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet	31
§ 18a første ledd	32
§ 18a andre ledd	34
Kapittel 4. Oppløsning av ekteskap. Separasjon	41
Til § 19 Oppløsning av ekteskap	41
Til § 20 Separasjon	41
Til § 21 Skilsmisse etter separasjon	45
Til § 22 Skilsmisse etter samlivsbrudd	45
Til § 23 Skilsmisse på grunn av overgrep og tvangsekteskap	46
Til § 24 Oppløsning av ekteskap som er inngått i strid med §§ 1 a, 3 eller 4	47
Til § 25 Virkningen av separasjon og skilsmisse	48
Kapittel 5. Behandling av saker om oppløsning av ekteskap og om separasjon	48
Til § 25a Virkeområde	48
Til § 26 Mekling m v.	49
Til § 26a Opplysningsplikt til barneverntjenesten	49
Til § 27 Hvilken myndighet som avgjør saken	49
Til § 28 Partsrettigheter for en umyndig ektefelle m.v.	51
Til § 29 Saksbehandlingen for statsforvalteren m v.	52
Forkynnelse	56
Til § 29a Innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret	58
Til § 30 Partene i en ekteskaps sak	58
Til § 30a Statsforvalterens adgang til å opptre for å ivareta offentlige interesser	59
Til § 30b Når ekteskaps sak kan anlegges i Norge	59
Nordisk familierettslig konvensjon	61
Flyktningkonvensjonen	61
Overenskomst om statsløses stilling	62
Bopelskravet i § 30b	63
Til § 30c Vernetting	66
Til § 30d Inndragning av andre krav i en ekteskaps sak	66
Til § 30f Parten dør. Barns og arvingers rett til å tre inn i saken	67

Innledning

Dette rundskrivet erstatter omtalen av ekteskapsloven del 1 i Barne- og familiedepartementets rundskriv Q-20/2016. Dette rundskrivet er utgitt av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og trer i kraft 1. januar 2021.

Ekteskapsloven ble vedtatt 4. juli 1991 nr. 47. Loven erstatter lov 31. mai 1918 nr. 2 om indgaaelse og oppløsning av egteskab (ekteskapsloven), lov 20. mai 1927 nr. 1 om ektefellers formuesforhold (ektefelleloven) og enkelte bestemmelser i lov 21. februar 1930 om skifte. Ekteskapsloven trådte i kraft 1. januar 1993.

Barne- og familiedepartementet har ansvar for lovens del I og III, mens Justisdepartementet har ansvaret for del II, IV og V i loven. Dette rundskrivet omhandler kun ekteskapslovens del I.

Dette rundskrivet tar først og fremst sikte på å være et verktøy i saksbehandlingen for statsforvalteren, folkeregistermyndigheten og andre organer som behandler saker etter ekteskapslovens regler om inngåelse og oppløsning av ekteskap.

Ved denne revideringen er det forsøkt å gi avklaring på noen spørsmål som har skapt usikkerhet i praksis. Siden rundskrivet sist ble revidert har det også blitt gjort flere større endringer i ekteskapsloven. Blant annet har kommunene overtatt ansvaret for borgerlige vigslor fra 1. januar 2018. Det er videre innført ny lov om trossamfunn fra 1. januar 2021, se [lov 24. april 2020 nr. 31 om tros- og livssynssamfunn \(trossamfunnsloven\)](#). Loven har medført endringer i ekteskapsloven kapittel 3. Det er med virkning fra 1. juli 2018 også innført en absolutt 18 års grense for inngåelse av ekteskap i Norge, jf. ekteskapsloven § 1a. Rundskrivet er oppdatert med tanke på disse endringene.

Ved revideringen er merknadene til ekteskapsloven § 7 bokstav h tatt ut av rundskrivet, da denne bestemmelsen omtales i eget rundskriv [Q-18/2020](#). Videre er punktet om forkynnelser til utlandet under § 29 oppdatert. Det er også gjort noen mindre endringer som følge av endring i praksis blant annet ved melding om vigsel, og utstedelse av prøvingsattest og vigselsattest. Det er også foretatt enkelte redaksjonelle og språklige endringer, men selve strukturen i rundskrivet er i stor grad beholdt.

Rundskrivet er oppbygd kronologisk etter ekteskapslovens oppbygging, med merknader til hver enkelt bestemmelse.

Kapittel 1. Vilkår for å inngå ekteskap

Til § 1 Kjønn

Ekteskapsloven § 1 fastslår at likekjønnede og ulikekjønnede par har like rettigheter til å inngå ekteskap. Bestemmelsen trådte i kraft 1. januar 2009, og partnerskapsloven av 30.april 1993 nr. 40 ble opphevet fra samme dag. I motsetning til den tidligere partnerskapsloven, stiller ikke ekteskapsloven krav til seksuell orientering for ekteskapsinngåelse.

Til § 1a Ekteskapsalder

Ekteskapsalderen i Norge er 18 år. En absolutt aldersgrense for inngåelse av ekteskap ble fastslått ved lovendring i 2018. Før denne lovendringen var det anledning til å søke om dispensasjon fra 18 årsgrensen. En absolutt 18-årsgrense er sammenfallende med myndighetsalderen som fremgår av vergemålsloven. Formålet bak lovendringen var å unngå barneekteskap i Norge. Til tross for at det tidligere sjeldent ble gitt dispensasjon fra 18-årsgrensen, er det antatt at lovendringen vil sende et klart signal om at barneekteskap ikke godtas i Norge. En viktig grunn for å forby ekteskap mellom umyndige, er at unge vanligvis ikke har oppnådd den modenheten som kreves for selvstendig å ta stilling til konsekvensene av ekteskap.

Til § 1b Frivillighet

Det følger av § 1b at ekteskap skal inngås frivillig. Det slås videre fast at både kvinner og menn skal ha samme rett til fritt å velge ektefelle. Bestemmelsen understreker og synliggjør at frivillighet er et absolutt vilkår for å kunne inngå ekteskap. Det å tvinge noen til å inngå ekteskap, eller å medvirke til dette er straffbart, jf. [straffeloven § 253](#). Straff for dette er fengsel inntil 6 år. I samme paragraf vises det til at tilsvarende straff kan gis dersom noen forleder eller medvirker til at en umyndig person sendes til et annet land enn der personen er bosatt for å inngå ekteskap.

Til § 2 Adgangen til å inngå ekteskap for personer som er satt under vergemål

Det følger av § 2 at den som er satt under vergemål må ha samtykke fra vergen for å inngå ekteskap, dersom det faller innenfor vergens oppdrag å gi slik samtykke. Å gi slikt samtykke faller kun innenfor vergens oppdrag dersom det eksplisitt fremgår av vedtaket om vergemål at vergeoppdraget også skal omfatte samtykke til ekteskapsinngåelse. Da ekteskapsinngåelse er et veldig personlig anliggende vil det sjelden være aktuelt å la vergeoppdraget omfatte slikt samtykke. I forarbeidene til vergemålsloven ([Prop. 46 L \(2012-](#)

[2013](#)) uttaler departementet at det “for eksempel [vil] kunne være aktuelt for enkelte yngre personer med psykisk utviklingshemming”.

I de tilfellene samtykke til ekteskapsinngåelse er en del av vergens mandat, kreves uansett ektefellenes samtykke i tillegg til vergens. Dette følger uttrykkelig av [vergemålsloven § 21](#) fjerde ledd, der det er bestemt at et vergemål ikke kan omfatte kompetansen til å inngå ekteskap eller kompetansen i andre særlig personlige forhold. Dette sammenfaller også med kravet om absolutt frivillighet i ekteskapsloven § 1b.

Den som ønsker å inngå ekteskap må likevel ha evne til normal forståelse av hva ekteskap innebærer. Det vises i denne sammenheng til ekteskapsloven § 9.

Statsforvalteren kan gi tillatelse til ekteskapsinngåelse selv om vergen har nektet, dersom det ikke er rimelig grunn for nektelsen. Dette vil f.eks. være tilfelle dersom nektelsen ikke er begrunnet i hensynet til den umyndiges velferd og interesser, men ut fra uvedkommende motiver.

Til § 3 Forbud mot ekteskap mellom nære slektninger

I § 3 er det satt et absolutt forbud mot ekteskap mellom slektninger i rett opp- eller nedstigende linje og mellom søsken. Med søsken menes også halvsøsken. I forhold til adoptivbarn gjelder forbudet overfor både den opprinnelige slekt og adoptivforeldrene og deres slekt. Er adoptivbarnet blitt adoptert på ny, kan statsforvalteren likevel samtykke i ekteskap mellom adoptivbarnet og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes slektning.

Til § 4 Forbud mot ekteskap når tidligere ekteskap består

I henhold til § 4 er det også et absolutt forbud mot å inngå nytt ekteskap så lenge det tidligere ekteskap eller registrert partnerskap består. Ekteskap opphører ved den ene ektefelles død, ved skilsmisse eller oppløsning etter § 24. Nytt ekteskap etter skilsmisse eller oppløsning kan ikke inngås før bevillingen er endelig eller dommen rettskraftig. Vi viser til merknadene til § 7 e om hvilke bevis som kreves.

Til § 5 Opplysnings- og veiledningsplikt om smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang

Etter § 5 må en som lider av en smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang, gjøre den andre parten kjent med sykdommen. Det må her tas utgangspunkt i hva legevitenenskapen til enhver tid legger i begrepet «smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang». Bestemmelsen er utformet slik at den omfatter flere sykdommer enn de som

betegnes som veneriske, for eksempel Hiv og Aids. Videre må begge parter ha fått muntlig veiledning av en lege om farene ved sykdommen før ekteskapet inngås.

Til § 5a Lovlig opphold

Bestemmelsen fastslår at utenlandske statsborgere må ha lovlig opphold i Norge på vigselstidspunktet for å inngå ekteskap i landet. For nærmere redegjørelse av hva som ligger i kravet om lovlig opphold vises det til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (nå: Barne- og familiedepartementet) sitt [rundskriv Q-18/2012](#) av 10.09.2012. Innholdet i rundskriv Q-18/2012 består i sin helhet av en henvisning til Utlendingsdirektoratets rundskriv til politimestrene, RS 2010-135, som er tatt inn som vedlegg til rundskrivet.

Kapittel 2. Prøving av ekteskapsvilkårene

Til § 6 Når prøving skal skje, og hvem som skal foreta prøvingen

Lovens § 6 bestemmer at før ekteskap inngås, skal det skje en prøving av om ekteskapsvilkårene er oppfylt. Prøvingen foretas som hovedregel av folkeregistermyndigheten. Det er et unntak når det gjelder prøving for norske statsborgere som aldri har vært registrert i Det sentrale folkeregister (dvs. ikke tildelt fødselsnummer). I disse sakene er det den Norske utenriksstasjonen hvor vedkommende er fast bosatt som foretar prøvingen.

Utenriksstasjonen er gitt tilgang til opplysningene i folkeregisteret gjennom [utenriktjenesteloven § 14a](#). Reglene for utenriksstasjonens prøving er nærmere beskrevet i [forskrift for vigsel ved norsk utenriktjenestemann](#). Vi gjør oppmerksom på at forskriften ikke er oppdatert etter endringen i ekteskapsloven § 1a om absolutt 18 års aldersgrense for inngåelse av ekteskap.

Dersom prøving av ekteskapsvilkårene er foretatt i Danmark, Finland, Island eller Sverige kan vigsel foretas etter norsk rett uten ny prøving, så lenge prøvingen er gyldig, jf. [konvensjon](#) mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige inneholdende internasjonalprivatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål artikkel 2 (konvensjonen ble inntatt i Norges Lover 6. februar 1931) og lov 19. desember 1969 nr. 75. Dette gjelder selv om ingen av brudefolkene har statsborgerskap i en konvensjonsstat. Det vises til Justisdepartementets rundskriv av 22. desember 1969 om denne konvensjonen.

Av praktiske årsaker må det i tilfeller hvor prøvingen er foretatt i de ovenfor nevnte landene, utstedes norske prøvingsdokumenter. Brudefolkene må henvende seg til folkeregistermyndigheten som uten å foreta ny prøving vil utstede blanketten

«Prøvingsattest/Melding om vigsel/Vigselsbok», Q-0309. Brudefolk som er bosatt utenfor Norge må fylle de ekteskapsvilkår som følger av loven i bostedslandet. Dette følger av alminnelige prinsipper i norsk internasjonal privatrett og fremgår av [forskrift for vigsel ved norsk utenriktjenestemann av 21. mai 2001 nr. 1308 § 9](#).

Konvensjonen, som gir særregler om prøving av ekteskapsvilkår i saker med tilknytning til nordiske land, regulerer ikke prøving av ekteskapsvilkår for likekjønnede. Det vises til [forskrift av 5. november 1992 nr. 979 § 5](#).

Prøvingsattesten er digitalisert, og inneholder ikke lengre stempel og håndskrevet signatur. Prøvingsattesten sendes ikke lengre til vigsler, men kun til brudefolket, som selv må printe den ut og ta den med til vigsler. Denne endringen ble iverksatt i mai 2018. Forsendelsen skjer primært digitalt, men i posten dersom personene ikke er digitale brukere.

Det absolutte alderskravet i § 1a må først være oppfylt på tidspunktet for ekteskapsinngåelsen. Det er dermed ikke nødvendig at brudefolkene har fylt 18 år på tidspunktet for søknad om prøvingsattest. Dersom den ene av brudefolkene er under 18 år på tidspunktet når prøvingsattesten sendes inn via innlogget tjeneste, vil saken gå til manuell vurdering. Skatteetaten har tilrettelagt for behandling av søknader som kommer før alderskravet er oppfylt.

Ekteskapslovens § 6 gjelder bare for ekteskapsinngåelser i Norge. Når det gjelder dokumentasjon etterspurt av utenlandske myndigheter i forbindelse med at norske statsborgere skal inngå ekteskap i utlandet, se nedenfor under merknader til § 10, under punktet «Attest til bruk for ekteskapsinngåelse etter utenlandsk rett».

Til § 7 Bevis for at ekteskapsvilkårene er oppfylt

I lovens § 7 er det gitt en oppregning av bevisene brudefolkene må skaffe i forbindelse med prøvingen av ekteskapsvilkårene. Før prøvingen starter forutsettes det at brudefolkene hver for seg fyller ut en egen blankett («Erklæring fra brudefolkene før prøving av ekteskapsvilkårene»), Q-0150. På baksiden av blanketten finnes det en veiledning. Blanketten finnes også på engelsk, Q-0150 E. I henhold til § 7 bokstav j, må det også avgis forlovererklæring for hver av brudefolkene på en egen blankett, Q-0151. Også denne blanketten kan fås på engelsk, Q-0151 E. Blankettene er tilgjengelig på [signform.no](#).

Det kreves ikke at brudefolkene eller forloverne personlig møter opp hos prøvingsmyndigheten ved overleveringen av de utfylte erklæringene. Dersom prøvingsmyndigheten finner det nødvendig under behandlingen av saken, kan det likevel kreves personlig oppmøte. Dette kan f.eks. være ved tilfeller der det foreligger mistanke om at ekteskapsinngåelsen ikke vil skje av fri vilje. Adgangen til å innkalle til møte må benyttes med varsomhet.

Tidligere førte prøvingsmyndigheten protokoll for prøving av ekteskapsvilkårene. Dette er endret, og det eksisterer ikke lenger en egen blankett. Prøvingsprotokollen fremgår nå av saksbehandlingssystemet til Skatteetaten. Her blir alle aktuelle dokumenter lagret. Innholdet er det samme som i den tidligere fysiske prøvingsprotokollen.

Brudefolkens egenerklæringer skal oppbevares i fem år. Også forlovererklæringene, og andre papirer som innleveres til prøvingsmyndigheten og som ikke tilbakeleveres brudefolkene oppbevares i fem år i den utstrekning plassforholdene tillater det. Erklæring om skifte etter lovens § 8 bør i alle tilfelle oppbevares i fem år. Vigselsbok skal beholdes ved vigslerens kontor inntil bøkene skal avleveres vedkommende statsarkiv, i samsvar med de til enhver tid gjeldende bestemmelser.

Rettledningen inntatt i egenerklæring fra brudefolkene inneholder informasjon om navneendring etter vigselen. Dersom brudefolkene ønsker å endre navn i forbindelse med vigselen (jf. lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn ([navneloven](#)) § 10 andre ledd nr. 1), må blanketten «Melding om endring av navn» ([GA-7700](#)) sendes folkeregistermyndigheten.

Blanketten kan fås hos prøvingsmyndigheten eller vigsler. Blanketten kan også lastes ned fra regjeringens hjemmesider: <https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/jd/anbud-konsesjoner-og-brev/skjema/skjemaer-og-blanketter-fra-justis-og-beredskapsdepartementet/id2553983/?expand=factbox2558877>

Navneloven gjelder bare for personer som er registrert som bosatt i Norge i Folkeregisteret, jf. navneloven § 14 første ledd. Dette innebærer at de som oppholder seg i Norge uten å være bosatt, ikke kan få endret navn i forbindelse med vigselen. Brudefolkene kan levere/sende inn blanketten sammen med egenerklæringene mv.

Dersom melding om endring av navn ikke er sendt inn før vigsel er foretatt, kan vigsler viderefordre meldingen sammen med melding om vigsel. For mer informasjon, se rundskriv [G-20/2002](#) og navneloven eller kontakt folkeregistermyndigheten.

Navneendring vil ikke lenger fremgå av vigselsattesten. Det er kun navnet partene hadde ved ekteskapsinngåelsen som står. Dersom partene trenger dokumentasjon på navneendringen kan de bestille «Bekreftelse på navneendring».

Etter vielsen sendes bekreftelse på registrert vigsel og oppdaterte sivilstandsopplysninger til brudefolkene i Altinn. Personer som ikke er digital bruker, eller ikke er bosatt i Norge, men som har giftet seg etter norsk rett, vil motta en bekreftelse på vigsel til sin folkeregistrerte adresse. Personer som har behov for en stemplet og signert vigselsattest, kan bestille denne elektronisk på skatteetaten.no.

De enkelte bestemmelsene i § 7, med unntak av bokstavene g og h, knytter seg til lovens ekteskapsvilkår i kapittel 1. Det vises til merknadene til dette kapittelet.

Til § 7 bokstav a

Bestemmelsen i § 7 bokstav a refererer seg til brudefolkens identitet og alder. Prøvingsmyndigheten kontrollerer at opplysningene om navn og alder som brudefolkene har oppgitt i egenerklæringen er riktige. Personer som aldri har vært registrert i folkeregisteret/tildelt fødselsnummer, må legge fram «*annet tilfredsstillende bevis for navn og alder*». Dette kan for eksempel være pass, utenlandsk fødselsattest eller nasjonalt ID-kort. Hvorvidt dokumentet skal godtas vil bero på en konkret vurdering. Det kreves ikke at brudefolkene fremlegger legitimasjon. Legitimasjon må imidlertid fremlegges for vigsler, jf. merknadene til § 14.

Til § 7 bokstav b

Bestemmelsen i § 7 bokstav b gjaldt tidligere bevis for at det forelå nødvendig samtykke og tillatelse fra statsforvalteren, hvor en eller begge var under 18 år. Etter endringen i § 1a, har ikke statsforvalteren lengre adgang til å dispensere fra kravet om minstealder. Denne regelen gjelder derfor ikke lengre.

Til § 7 bokstav c

Bestemmelsen i § 7 bokstav c gjelder bevis for at det foreligger nødvendig samtykke og tillatelse fra vergen der en eller begge brudefolkene er satt under vergemål, dersom det inngår i vergens oppgave, jf. § 2. Det er partenes ansvar å fremlegge slik dokumentasjon.

Til § 7 bokstav d, e, f og g

Etter lovens § 7 bokstavene d, e, f og g skal partene skriftlig gi erklæring på ære og samvittighet om at de ikke er så nært beslektet som nevnt i § 3 (d), om noen av partene tidligere har inngått ekteskap eller sitter i uskiftet bo etter tidligere samboer etter [arvelovens](#) § 28 c (e), om de lider av smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang (f) og om noen av partene har eller venter barn med noen annen eller har adoptivbarn (g). Dersom noen av brudefolkene har svart bekreftende på spørsmål som nevnt i bokstav e, f eller g, skal det i henhold til bokstav i godtgjøres at den andre av brudefolkene er gjort kjent med dette. Dette gjøres som regel ved at den andre parten underskriver på egenerklæringsskjemaet.

Ekteskapsloven § 7 bokstav e gjelder folkeregistermyndighetens prøving av ekteskapsvilkår for personer som tidligere har vært gift. Er et tidligere ekteskap oppløst ved død, skal det fremlegges attest som bekrefter dødsfallet fra innenlandsk eller utenlandsk myndighet. I sistnevnte tilfelle kan norsk utenriksstasjon anmodes om bistand. Slik dokumentasjon må kun legges fram der dødsfallet ikke er registrert i folkeregisteret. Folkeregisterforskriften

kapittel 8 punkt D gir retningslinjer for hvilke dokumenter som godtas ved registrering av dødsfall som har skjedd utenfor Norge. Hvis det ikke kan fremlegges en attest som bekrefter dødsfallet, kan tingretten på bakgrunn av de opplysninger den mottar, ved kjennelse avgjøre om de fremlagte bevis kan godtas, jf. [skifteloven § 8](#) andre jf. første ledd. Eksempler på når dette er aktuelt kan være i følgende tilfeller:

- der det ikke foreligger noe dokument som bekrefter dødsfall,
- der det foreligger et dokument som bekrefter dødsfall, men dokumentet ikke har notoritet (troverdighet),
- der det foreligger et dokument som bekrefter dødsfall, men folkeregistermyndigheten ikke godtar dokumentet etter reglene i folkeregisterforskriften

Dersom parten i en aktuell sak ikke ønsker å benytte adgangen til å legge frem opplysninger og bevis for tingretten etter § 7 bokstav e andre ledd, og folkeregistermyndigheten avslår søknad om utstedelse av prøvingsattest, kan vedtaket påklages til statsforvalteren etter § 10 andre ledd. Departementet legger til grunn at statsforvalteren som utgangspunkt skal være varsom med å godta opplysninger og bevis om dødsfall i større utstrekning enn det folkeregistermyndigheten har anledning til, når det gjelder ovennevnte land hvor det generelt sett er vanskelig å få verifisert dokumenter. Utgangspunktet må være at § 7 bokstav e benyttes.

Statsforvalteren har kompetanse til å gi skiftefritak etter ekteskapsloven § 8 sjetten ledd. I saker som involverer dokumenter fra ovennevnte land vil det generelt sett være vanskelig å få verifisert dokumentene. I slike tilfeller vil statsforvalteren i mange tilfelle kunne forsvare å legge seg på tilsvarende linje som folkeregistermyndigheten. Der statsforvalteren ikke kan godta en dødsattest, må statsforvalteren veilede parten om § 7 bokstav e. Etter at domstolen har tatt stilling til bevis for død, kan statsforvalteren legge denne vurderingen til grunn i saksbehandlingen.

Når det gjelder tingrettens stedlige kompetanse, viser § 7 bokstav e andre ledd til skifteloven § 8 andre ledd, jf. første ledd. Kjennelsen er gjenstand for anke. Dersom bevisene blir godtatt, skal tingretten gi melding til statsforvalteren, som kan anke kjennelsen.

Dersom det tidligere ekteskapet er oppløst ved skilsmisse eller oppløst etter ekteskapsloven § 24, må det fremlegges bevilling eller dom med attest om at bevillingen er endelig, eller at dommen er rettskraftig. Bevilling eller dom må kun fremlegges når skilsmissen ikke er registrert i folkeregisteret.

Attest om at en skilsmisdom (eventuelt annen dom om opphør av ekteskapet) er rettskraftig, gis av vedkommende domstol. For høyesterettsdommer kreves ikke attest. Det er heller ikke nødvendig med attest når det foreligger erklæring fra partene om at de har frafalt ankerett. For skilsmissebevilling gitt av statsforvalteren, er det ikke påkrevet en særskilt attest om at den er endelig, såfremt bevillingsdokument fremlegges. Dette fordi bevillingsdokument ikke skal

utleveres før vedtaket er endelig jf. ekteskapsloven § 29. Skriftlig underretning til partene om at statsforvalteren har truffet vedtak om bevilling til skilsmisse, er imidlertid ikke tilstrekkelig som bevis.

Etter reglene i [lov 2. juni 1978 nr. 38 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner](#) § 4 skal departementet avgjøre om en utenlandsk skilsmisse gjelder her i landet jf. ekteskapsloven § 7 bokstav e tredje ledd. Barne- og likestillingsdepartementet (nå: Barne- og familiedepartementet) har i forskrift 27. mars 1992 nr. 292 delegert departementets myndighet etter denne loven til statsforvalterne. Det vises til [rundskriv Q-19/2020 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner](#).

Dersom det er avsagt dom, eller gitt bevilling i et annet nordisk land, i samsvar med [konvensjon](#) 6. februar 1931 inneholdende internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål, blir det ikke spørsmål om godkjenning av statsforvalteren etter § 7 bokstav e tredje ledd. Dette forutsetter imidlertid at saken har vært anlagt i samsvar med de særlige vernetingsregler i konvensjonens artikkel 7. Vernetingsreglene i artikkel 7 er endret fra 1. juli 2001 med virkning for Norge, Sverige og Finland slik at en domstol eller et forvaltningsorgan etter artikkel 7 bare er kompetent i saker der ektefellene er statsborgere og har bopel i vedkommende stat. Virkeområdet er altså innsnevret. Videre er de ulike kompetansegrunnlagene ikke lenger rangerte, men likestilte, slik at det er opp til saksøker å velge stat. Prøvingsmyndigheten vil i alminnelighet ikke behøve å undersøke hvorledes det forholder seg med dette. Det må imidlertid påses at avgjørelsen er rettskraftig, jf. avsnittet foran.

Til § 7 bokstav h

§ 7 bokstav h er omtalt i eget [rundskriv Q-18/2020 «Ekteskapsloven § 7 bokstav h – dokumentasjon fra utenlandsk statsborger som ikke er fast bosatt i Norge»](#).

Begrepet «*fast bosatt*» i bestemmelsen er i all hovedsak innholdsmessig sammenfallende med begrepet «*bopel*» i § 30b, se nedenfor.

Til § 7 bokstav i

§ 7 bokstav i gjelder for tilfeller hvor noen av brudefolkene har svart bekreftende på spørsmål som nevnt i § 7 bokstav e, f eller g. Dette gjelder kort sagt opplysninger om man tidligere har vært gift, om man har eller venter barn, eller om man har seksuelt overførbare sykdommer. Dersom det er svart bekreftende på noen av disse spørsmålene må det godtgjøres at den andre av brudefolkene er kjent med dette. I skjema [Q-0150 «Erklæring fra brudefolkene før prøving av ekteskapsvilkårene»](#) er det på denne bakgrunn tatt inn rubrikker for underskrift fra den andre parten dersom det er svart bekreftende på noen av disse spørsmålene i skjemaet.

Til § 7 bokstav j

§ 7 bokstav j bestemmer at hver av brudefolkene skal stille med en forlover som på ære og samvittighet skal erklære at han eller hun kjenner parten, og opplyse om parten tidligere har inngått ekteskap eller registrert partnerskap og om brudefolkene er beslektet slik som bestemt i § 3. Forloverne må være myndige. Statsforvalteren kan i særlige tilfeller samtykke til at ekteskap blir inngått uten forlovere, eller at det bare er én forlover for begge partene. Det er ikke krav om at forloverne må være norske statsborgere. De trenger heller ikke være tilstede under vigselen, dersom det er andre vitner til stede i henhold til § 11.

Til § 7 bokstav k

§ 7 bokstav k bestemmer at en utenlandsk statsborger som skal inngå ekteskap i Norge, må legge fram dokumentasjon som viser at vedkommende har lovlig opphold i riket. I motsetning til krav om framleggelse av dokumentasjon etter § 7 bokstav h, som kun gjelder utenlandske statsborgere som ikke er fast bosatt i Norge, gjelder krav om dokumentasjon av lovlig opphold for alle utenlandske statsborgere som vil inngå ekteskap i Norge. I [rundskriv Q-18/2012](#) til kirkelige vigslere, tingretter, byfogdembeter, fylkesmenn, politimestre og Sysselmannen på Svalbard gis det nærmere informasjon om hvilken dokumentasjon som kan kreves framlagt. Dette rundskrevet gjelder tilsvarende for folkeregistermyndighetens prøving. Det vises også til Utlendingsdirektoratets rundskriv til politimestrene, som inneholder retningslinjer for når en utenlandsk statsborger anses for å ha lovlig opphold, for å kunne inngå ekteskap i Norge.

Hvorvidt en utenlandsk statsborger har lovlig opphold i Norge må avgjøres etter [utlendingsloven](#) (lov 15. mai 2008 nr. 35) og [utlendingsforskriften](#) (forskrift 15. oktober 2009 nr. 1286), som regulerer utlendingers adgang til riket, og deres opphold her. Alle utlendinger som har en gyldig tillatelse til å oppholde seg i Norge, har lovlig opphold her. En del utlendinger kan imidlertid ha lovlig opphold uten å ha noen dokumentert tillatelse å vise til. Dette gjelder blant annet nordiske borgere og utlendinger som er her innenfor de tre månedene en ikke-visumpliktig utlending kan være her uten tillatelse.

Dersom folkeregistermyndigheten er i tvil om den utenlandske statsborgeren oppholder seg lovlig i Norge, skal vedkommende henvises til å skaffe ytterligere dokumentasjon fra politiet eller Utlendingsdirektoratet. I visse tilfeller vil det kunne foreligge tvil om en utlending, som har lovlig opphold på prøvingstidspunktet, fremdeles vil ha dette på vigselstidspunktet. Dette vil bl.a. gjelde asylsøkere som har en søknad om beskyttelse til behandling hos utlendingsmyndighetene. Utlendinger som har en tidsbegrenset oppholdstillatelse i Norge vil også kunne ha en gyldig tillatelse på prøvingstidspunktet, men fordi tillatelsen er tidsbegrenset må det fremskaffes dokumentasjon som viser at utlendingen fortsatt har lovlig opphold på vigselstidspunktet. I slike tvilstilfeller må folkeregistermyndigheten krysse av i eget felt på prøvingsattesten. I de saker hvor det i forbindelse med prøvingen er innhentet en bekreftelse fra Utlendingsdirektoratet på lovlig opphold i Norge, vil det alltid være angitt en dato/frist for

hvor lenge parten har lovlig opphold. Videre vil det gå fram av visumetiketten i passet/reisedokumentet hvor lenge utlendingen har visum til å være i Schengen-landene. For utlendinger som har arbeidstillatelse i Norge går varigheten av tillatelsen frem av Utlendingsdirektoratets vedtak og etiketten i passet/reisedokumentet.

Der hvor det er oppgitt en dato/frist til folkeregistermyndigheten i forbindelse med prøvingen, må folkeregistermyndigheten angi denne datoen/fristen på prøvingsattesten. Vigsler vil da, ut fra det planlagte vigselstidspunktet kunne se om brudefolkene fortsatt har lovlig opphold i landet. Der hvor datoen er utløpt, og i andre tvilstilfeller må vigsler pålegge brudefolkene å fremskaffe en bekreftelse fra utlendingsmyndighetene på at vedkommende fortsatt har lovlig opphold jf. ekteskapsloven § 14 andre ledd. Bekreftelsen kan skje skriftlig eller muntlig, men bør uansett gå direkte fra vedkommende myndighet til vigsler.

I henhold til ekteskapslovens regler er det i utgangspunktet ikke hjemmel for å kreve at en person må være fysisk tilstede for å få prøvd ekteskapsvilkårene. Utenlandske statsborgere kan gifte seg i Norge dersom de kan dokumentere lovlig opphold, og det kan være meget praktisk at prøvingen kan skje før brudefolkene kommer til Norge. Det må foretas en konkret vurdering av om utlendingen må være fysisk tilstede i Norge for å vurdere om utlendingen har lovlig opphold for å inngå ekteskap i Norge.

Visumpliktige utlendinger vil ha lovlig opphold i Norge i det tidsrommet som fremgår av visumet. Tillatelsen vil fremgå av visumetiketten i reisedokumentet og kan legges til grunn som dokumentasjon. Det kreves at visumpliktige utlendinger må ha ankommet Norge eller et annet land i Schengenområdet før prøvingsattest kan utstedes. Bakgrunnen for dette er at datoen for når vedkommende ankom Norge eller annet land i Schengenområdet vil være avgjørende for hvilken periode vedkommende anses å ha lovlig opphold i Norge, eksempelvis oppholdstillatelsen løper tre måneder fra innreisedato.

I tilfellene der visumtiden er angitt fra dato til dato vil det være adgang for folkeregistermyndigheten til å foreta prøving og skrive ut prøvingsattest før vedkommende har kommet til Norge eller et annet land i Schengenområdet. Prøvingsmyndigheten må i slike saker opplyse om at det foreligger en tidsbegrenset oppholdstillatelse i prøvingsattesten, og be vigsler ut fra det planlagte vigselstidspunktet å undersøke, muntlig eller skriftlig med Utlendingsdirektoratet, eventuelt politiet, om brudefolkene fortsatt har lovlig opphold, jf. ekteskapsloven § 14 andre ledd og § 5a.

I de tilfellene hvor lengden på et besøksvisum er gitt men ikke datert, eksempelvis 3 måneder i løpet av 12 måneder, stilles det krav om at vedkommende er ankommet Norge eller et annet land i Schengenområdet før prøvingsattest kan utstedes. Forskjellen er at det i disse sakene først vil være dato for når vedkommende ankom Norge eller et annet land i Schengenområdet som vil være avgjørende for hvilken periode vedkommende anses å ha lovlig opphold.

Av [utlendingsloven § 9](#), jf. § 10 [og utlendingsforskriften § 3-9](#) åpnes det for at det kan gis besøksvisum (Schengenvisum) med et bestemt eller ubestemt antall innreiser innen et tidsrom av 6 måneder. Dersom vedkommende har inn- og utreisemuligheter vil ankomstdato ikke være av avgjørende betydning for lengden av det lovlige oppholdet. Prøvingsmyndigheten må i slike saker opplyse om at det foreligger en tidsbegrenset oppholdstillatelse i prøvingsattesten, og be vigsler ut fra det planlagte vigselstidspunktet å undersøke, muntlig eller skriftlig med Utlendingsdirektoratet, om brudefolkene fortsatt har lovlig opphold, jfr. ekteskapsloven § 14 andre ledd og § 5a. (Dersom vigsel blir gjennomført, og det i ettertid viser seg at vedkommende ikke hadde lovlig opphold, vil vigselen likevel være gyldig.)

Til § 7 bokstav I

I henhold til § 7 bokstav I skal brudefolkene hver for seg erklære på ære og samvittighet at ekteskapet blir inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like rett til skilsmisse. Partene må erklære på egenerklæringsskjemaene at ekteskapet inngås av fri vilje, og at de vil respektere menns og kvinners like rettigheter etter norsk lov i forbindelse med prøvingen. Dette er en tydeliggjøring av noe som allerede følger av ekteskapsloven § 1b. Når det gjelder denne erklæringen er det viktig å være oppmerksom på at det ifølge norsk internasjonal privatrett skal anvendes norske regler i alle separasjons- og skilsmissesaker som avgjøres i Norge. Også virkningene av en skilsmisse bestemmes av norske regler.

Til § 8 Kontroll av skifte

Etter § 8 er det krav om at skifte av fellesbo fra et tidligere ekteskap eller registrert partnerskap må være innledet før man kan inngå nytt ekteskap. Reglene er noe forskjellig avhengig av om det tidligere ekteskapet eller partnerskapet ble oppløst ved død eller på annen måte, og om det er mer eller mindre enn to år siden det ble oppløst. Det er i alle tilfelle tilstrekkelig at boet er overlatt til behandling i tingretten, eller at den tidligere ektefellen, partneren eller arvingene fremlegger skriftlig erklæring om at det er innledet privat skifte, jf. § 8 første ledd.

Kravet ved offentlig skifte, at boet er overlatt tingretten til behandling, må anses uproblematisk å dokumentere. For det tilfellet at bobehandlingen skulle trekkes tilbake fra retten etter at prøvingsattesten er utstedt, bør ikke dette medføre at prøvingsattesten trekkes tilbake. Prøvingsattesten er gyldig i fire måneder, jf. § 10, og etter dette skal det skje en ny prøving.

En skriftlig erklæring fra den tidligere ektefellen, partneren eller arvingene om at det er innledet privat skifte kan gjøres på egen blankett Q-0160, tilgjengelig fra [skatteetatens nettsider](#). Dersom de tidligere ektefellene har erklært seg enige om hvordan boet skal skiftes i rettsforlik, eller dersom de har gitt uttrykk for at skifte er gjennomført, må det godtas at skifte dokumenteres ved at det legges frem bekreftet kopi av rettsforliket. Det samme må gjelde når det fremgår i premissene til en endelig separasjons- eller skilsmisседом at partene har gitt erklæring som nevnt i retten. Slike uttalelser gitt av partene innenfor rammene av domstolsapparatet vil etter

direktoratets vurdering oppfylle kravet om å *“legge frem erklæring”*, jf. § 8 første ledd. Det vil derimot ikke være tilstrekkelig at det i søknaden, rettsforliket eller domspremissene er sagt at boet vil bli skiftet eller at skifte holdes utenfor saken.

Dersom det ikke var noe til deling i det tidligere ekteskapet, må erklæringen bekrefte dette, jf. § 8 andre ledd. Her fremgår det også at arvingene kan samtykke i at gjenlevende ektefelle beholder boet uskiftet. Arvingenes erklæring må i tilfelle uttrykkelig opplyse om dette.

Hvis det er gått mer enn to år siden det tidligere ekteskapet eller registrerte partnerskapet ble oppløst, er det tilstrekkelig at den som vil inngå nytt ekteskap selv opplyser at det er skiftet eller at det ikke var noe å skifte, jf. § 8 tredje ledd. Dette gjelder imidlertid ikke i tilfeller der ekteskapet ble oppløst ved død. Ved en slik opplysning er det ikke påkrevet å fremlegge offentlig skifteerklæring eller erklæring fra den tidligere ektefellen eller partneren. Toårsfristen begynner å løpe fra det ble gitt skilsmissebevilling eller avsagt dom om oppløsning av ekteskapet, jf. § 25 første ledd.

En erklæring om at det er innledet privat skifte etter § 8 første ledd, kan ikke gis av noen som er under 18 år, eller som er fratatt rettslig handleevne, jf. § 8 fjerde ledd. I slike tilfeller må boet overlates til tingretten med mindre vergen skriftlig samtykker i privat skifte, jf. [lov 21. februar 1930 om skifte \(skifteloven\) § 53](#) første ledd nr. 3. Er formuen allerede delt, kan tingretten ikke overta boet. Dersom en arving er under 18 år eller er fratatt rettslig handleevne, kan et uskiftebo skiftes privat når vergen skriftlig samtykker i det, jf. [skifteloven § 79](#). Etter § 8 fjerde ledd kan erklæring om at skifte er innledet gis i disse tilfellene. Det er da vergen som avgir erklæringen.

Det er den eller de som har foreldreansvar for den mindreårige etter reglene i [lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre \(barnelova\)](#), som er verge for den mindreårige. Dette fremgår av [lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål \(vergemålsloven\)](#) § 16. Ifølge vergemålsloven § 34 første ledd er en verge imidlertid inhabil til å handle for den som er under vergemål, når vergen eller den som står vergen nær har en interesse i saken som strider mot interessene til den som er under vergemål. Dette vil kunne gjelde i en skifteoppgjørssituasjon.

Etter [vergemålsloven](#) § 34 andre ledd skal det bli oppnevnt en midlertidig verge (setteverge) dersom vergen er inhabil. Sammen med erklæringen fra arvingene må det foreligge oppgave fra tingretten om hvem som er arvinger, eller annet tilfredsstillende bevis for dette.

Etter § 8 femte ledd gjelder bestemmelsens første, andre og tredje ledd tilsvarende for den som har sittet i uskiftet bo etter en tidligere samboer. Dette har sammenheng med retten til arv og uskifte på grunnlag av samboerskap, jf. [arveloven](#) kapittel III A.

Fritak fra å legitimere skifte

Materielle vilkår

Etter ekteskapsloven § 8 femte ledd kan departementet gi fritak fra å legitimere at det er skiftet med tidligere ektefelle «*når særlig grunner taler for det*». Departementets myndighet er i forskrift av 27. mars 1992 delegert til statsforvalterne. Denne regelen, som også fantes i ekteskapsloven av 1918 § 11 andre ledd, tok særlig sikte på tilfeller hvor skifte hørte under myndighetene i et land som ikke har en skifteordning som kan sammenlignes med vår. I nyere praksis har imidlertid «*særlige grunner*» blitt fortolket slik at fritak for å legitimere skifte vanligvis gis i de tilfelle der ektefellenes siste felles bopel var i utlandet. Fritak har da vært gitt selv om en av ektefellene senere har hatt bopel i Norge, slik at norsk tingrett hadde hatt stedlig kompetanse til å behandle boet, jf. [skifteloven § 8](#). I de tilfelle ingen av partene i det tidligere ekteskapet kan ansees bosatt i Norge, gis normalt alltid fritak.

Det må kreves opplyst og dokumentert hvilket land ektefellene hadde sin siste felles bopel. Også partenes bopel på søknadstidspunktet bør opplyses. Har begge ektefeller bopel i Norge etter skilsmissen, kan det være grunn til å være mer tilbakeholden med å fritak for å legitimere skifte, selv om siste felles bopel var i utlandet. Det samme gjelder hvis tidligere ekteskap er oppløst ved død, og en eller flere av arvingene er bosatt her i landet.

Var partenes siste felles bopel i Norge, skal det normalt ikke gis fritak for å legitimere skifte. Dette gjelder selv om tidligere ektefelle nå er bosatt i utlandet med ukjent adresse, eller arvingene bor i utlandet under ukjent adresse, slik at det vil kunne være vanskelig eller tidkrevende å få innhentet erklæringer som nevnt i ekteskapsloven § 8 første og andre ledd. Søkeren må da henvises til å overlate boet til tingretten, jf. ekteskapsloven § 8 første ledd og [skifteloven](#) §§ 53, 83, 84 og 87.

Det er heller ikke noe selvstendig grunnlag for å fritak for å legitimere skifte at skiftet eventuelt må gjennomføres etter fremmed rett. Etter norsk internasjonal privatrett reguleres formuesforholdet mellom ektefeller av loven på ektefellenes første felles bopel. Det kan vises til Rt. 1942 s. 214 og Rt. 1963 s. 518 og Helge J. Thue: Internasjonal privatrett 1. utgave, 1. opplag 2002, s. 398 flg. (Gyldendal Akademisk).

Derimot kan det være et supplerende argument for å fritak for å legitimere skifte der ektefellenes siste felles bopel var i utlandet, at ektefelleskifte i tilfelle ville måtte ha vært gjennomført etter fremmed rett.

For tilfeller som er omhandlet i ekteskapsloven § 8 tredje ledd bør statsforvalteren avslå søknad om fritak. Søkeren kan her henvises til å avgi nødvendig egenerklæring i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkårene.

Det må understrekes at fritak for å legitimere skifte ikke innebærer noe inngrep i tidligere ektefelle eller arvingenes rett til boslodd/arv. Kravene er fullt ut i behold selv om søkeren fritas for legitimasjonsplikten etter ekteskapsloven § 8. Et senere skifte kan imidlertid rent bevismessig bli vanskeligere å gjennomføre på grunn av sammenblanding av søkerens midler og formue med den nye ektefellens.

Saksbehandlingen

I praksis vil ofte en søknad om fritak for å legitimere skifte oppstå i forbindelse med søknad om anerkjennelse av utenlandsk skilsmisse. Saken kan da behandles sammen med søknad om anerkjennelse av utenlandsk skilsmisse, eller som særskilt sak. Det er ikke uvanlig at en anerkjennelse av skilsmisse følges opp at en søknad om fritak, fordi søkeren ikke var klar over at begge deler var nødvendig for prøving av ekteskapsvilkårene. For å unngå dobbeltarbeid bør den som søker anerkjennelse av skilsmisse derfor, så vidt mulig, spørres om han/hun også søker om fritak for å legitimere skifte. Dette vil bare være aktuelt for den som har en skilsmisse yngre enn to år, jf. ekteskapsloven § 8 tredje ledd. Statsforvalteren bør ikke automatisk gi fritak der det ikke er søkt om det. Hovedreglene etter ekteskapsloven § 8 første og andre ledd er at skifte skal legitimeres, og adgangen til fritak for legitimasjonsplikten er et klart unntak fra disse bestemmelsene.

Søknad om fritak fra å legitimere skifte bør skje hos statsforvalteren i det fylket søkeren bor eller oppholder seg. Bor eller oppholder søkeren seg ikke i Norge, kan saken behandles hos statsforvalteren i det fylket ekteskapsvilkårene skal prøves eller vigselen skal skje. Skal også prøving og vigsel skje for norsk myndighet i utlandet, kan Statsforvalteren i Oslo og Viken behandle saken. Det som her sies om kompetansefordelingen mellom statsforvalterne er likevel kun veiledende, og det er ikke noe til hinder for at statsforvalterne i enkeltsaker avtaler en annen ordning seg imellom.

Om kravet til dokumentasjon, oversettelser mv. gjelder de retningslinjene som er gitt i [rundskriv Q-19/2020](#) til anerkjennelsesloven, punktene 6.2 – 6.4, så langt de passer. For søknader som fritak for å legitimere skifte er det særlig viktig å få dokumentert søkerens og tidligere ektefelles siste felles bopel, varighet mv. Som det framgår ovenfor vil det også kunne være av interesse å få dokumentert søkerens og tidligere ektefelles første felles bopel, bopel på skilsmissetiden, og evt. også senere. I dødsfallstilfellene må søkeren legge fram dødsattest for den tidligere ektefellen, og så vidt mulig oversikt over arvingene og hvor disse er bosatt. I de sakene der dødsattest ikke kan fremskaffes, kan partene legge fram sine opplysninger og bevis for tingretten, som avgjør ved kjennelse om bevisene for dødsfallet er gode nok. Der statsforvalteren ikke kan godta dokumentasjonen for dødsfallet, må statsforvalteren derfor veilede parten om muligheten for domstolsbehandling av bevisene i saken, jf. ekteskapsloven § 7 bokstav e. Vær oppmerksom på at det for enkelte land vil kunne være nødvendig å få ektheten og riktigheten av dødsattesten verifisert, for eksempel gjennom norsk utenriksstasjon.

Saker om fritak må etter sin natur ha høy prioritet. Rask avgjørelse forutsetter imidlertid at de materielle og formelle kravene for fritak er til stede. Oppfyller ikke søknaden disse kravene, må søkeren gjøres kjent med hva som mangler, og bes om å innhente dette. Opplyser søkeren at vigsel allerede er bestilt til en bestemt dag, at bryllupet allerede er arrangert og gjester bedt o.s.v., kan dette ikke aksepteres som pressmiddel til å avgjøre saken på tvilsomt grunnlag.

Fritak for å legitimere skifte har ikke vært karakterisert som enkeltvedtak etter [forvaltningsloven](#) § 2 bokstav b. Dette innebærer blant annet at et avslag ikke kan påklages. Til tross for dette må søkeren naturligvis underrettes om statsforvalterens vedtak, og ved avslag bør det gis en kort begrunnelse. Ved avslag bør det også opplyses om at statsforvalterens vedtak er endelig.

Bakgrunnen for at dette ikke er å anse som et enkeltvedtak er, som påpekt ovenfor, at beslutningen ikke gjelder tidligere ektefelles/arvingers rett til boslodd/arv. Deres materielle krav er uberørt av vedtaket. Vedtaket berører heller ikke søkerens rettsstilling, i dette tilfellet retten til å inngå (nytt) ekteskap. Avslås søknaden, vil søkeren likevel kunne inngå nytt ekteskap ved å overlate boet til tingretten, jf. ekteskapsloven § 8 første ledd. Fritak må sees som en prosessledende avgjørelse i forbindelse med søkerens begjæring om prøving av ekteskapsvilkårene.

Der har derfor blitt lagt til grunn at forvaltningsloven kapitler IV-VI ikke kommer til anvendelse på denne sakstypen, jf. forvaltningsloven § 3 første ledd.

Det kan imidlertid være tilfeller hvor en part ikke oppfyller vilkårene for å kunne reise skiftesak i Norge. I slike tilfeller vil søkerens rettsstilling bli berørt, og et vedtak om ikke å gi skiftefritak må da falle inn under forvaltningslovens regler i kapittel IV-VI, blant annet hva angår klagerett. I slike saker må dokumentasjon for at saken er avvist fra tingretten vedlegges.

Til § 9 Kontroll med at brudefolkene har rettslig handleevne

Det fremgår av § 9 at det avgjørende for om en alvorlig sinnslidende eller alvorlig psykisk utviklingshemmet person skal kunne inngå ekteskap, er at tilstanden ikke er slik at han/hun mangler rettslig handleevne. Rettslig handleevne er i § 9 andre punktum definert som «*evne til normal forståelse av hva en ekteskapsinngåelse innebærer, og evne til normal motivering for å inngå ekteskap*». Har prøvingsmyndigheten grunn til å tro at noen av brudefolkene på grunn av alvorlig sinnslidelse eller alvorlig psykisk utviklingshemming mangler denne evnen, kan prøvingsmyndigheten kreve lagt fram attest fra offentlig lege eller fra annen lege som offentlig lege utpeker. Finner prøvingsmyndigheten på grunnlag av legeattest at noen av brudefolkene mangler rettslig handleevne, foreligger det rett og plikt til å nekte å utstede prøvingsattest, jfr. § 10. Dersom prøvingsmyndigheten er i tvil, er det adgang til å utsette utstedelse av prøvingsattest til forholdet blir nærmere klarlagt.

Legeattesten må gjelde rettslig handleevne på grunn av sinnslidelse eller psykisk utviklingshemming. Når det gjelder forbigående tilstand, f.eks. rustilstand, er prøvingsmyndigheten henvist til å vurdere den konkrete situasjon, og utsette utstedelse av prøvingsattest om det skulle være tvil om en part er i slik tilstand at han/hun kan avgi en rettslig forpliktende erklæring. Ettersom det ikke er krav om personlig frammøte ved innleveringen av egenerklæringene mv. antas ikke bestemmelsen å ha særlig praktisk betydning.

I forbindelse med vigsel foretar vigsleren en selvstendig kontroll med den rettslige handleevnen til brudefolkene, selv om prøvingsattest foreligger. Vigsleren har rett og plikt til å nekte å foreta vigsel dersom han eller hun har grunn til å tro at noen av brudefolkene er i en situasjon som beskrevet i § 9, jf. § 14 andre ledd, og kan på tilsvarende måte innhente legeattest. Er noen av brudefolkene, f.eks. på grunn av rus, i en forbigående tilstand av denne art, har vigsleren rett og plikt til å utsette vigselen til det kan bli brakt på det rene at vedkommende kan avgi en rettslig forpliktende erklæring. Vigsleren har også rett til å utsette en vigsel hvis rusen etter vigslerens mening gjør utførelsen av vigselen til en uverdigg handling.

Til § 10 Attest om at ekteskapsvilkårene er prøvd

Når prøvingsmyndigheten finner at brudefolkene oppfyller ekteskapsvilkårene og det ikke foreligger hindringer etter § 8 eller § 9 skal brudefolkene få en attest som viser at det ikke er noe til hinder for at ekteskap blir inngått, jf. blanketten «Prøvingsattest/Melding om vigsel/Vigselsbok», Q-0309. Prøvingsattesten er digitalisert, og inneholder ikke lengre stempel og håndskrevet signatur. Prøvingsattesten sendes ikke lengre til vigsler, men kun til brudefolket, som selv må printe den ut og ta den med til vigsler. Denne endringen ble iverksatt i mai 2018. Forsendelsen skjer primært digitalt, men i posten dersom personene ikke er digitale brukere. Prøvingsattesten sendes til brud, yngste part eller til den som er bosatt der bare én av brudefolkene er bosatt i Norge. Er ingen bosatt i Norge sendes den til adressen på oppholdsstedet, evt. dersom de ikke oppholder seg her, til brudefolkenes adresse i utlandet. Attesten kan også leveres ut personlig mot fremvisning av legitimasjon.

Brudefolkene leverer prøvingsattesten til vigsler så snart som mulig og i god tid før vigselen. Attesten er gyldig i fire måneder etter utstedelsen. Er attesten eldre enn fire måneder må ny prøving finne sted før vigsel kan foretas. Gyldig prøvingsattest på vigselstidspunktet er en forutsetning for at ekteskapet skal være gyldig.

I henhold til § 10 andre ledd kan hver av partene klage til statsforvalteren dersom prøvingsmyndigheten fatter vedtak om ikke å utstede prøvingsattest.

En utstedt attest kan kalles tilbake inntil vigsel har funnet sted dersom prøvingsmyndigheten mottar opplysninger som viser at attesten ikke skulle vært utstedt. Også når det er grunn til nærmere undersøkelse kan attesten trekkes tilbake.

Attest til bruk for ekteskapsinngåelse etter utenlandsk rett

Personer som skal gifte seg i utlandet for utenlandske myndigheter har ofte behov for å få utstedt en attest som viser at det ikke er noe til hinder for, etter norsk rett, at vedkommende inngår ekteskap (ofte kalt «ekteskapsattest» eller «ekteskaps sertifikat»). Ordningen er ikke lovfestet, men har utviklet seg gjennom langvarig praksis. Attester til personer bosatt i Norge som skal gifte seg i utlandet utstedes av folkeregistermyndigheten. Noen land krever attest fra statsborgerlandet, selv om vedkommende ikke lenger bor eller har bodd der. Dersom det gjelder en norsk statsborger, bosatt i utlandet og som tidligere har bodd i Norge, utsteder folkeregistermyndigheten slik attest.

Bemyndigede utenriksstasjoner skal bare utstede slike attester for norske borgere som er fast bosatt i embetsdistriktet og som aldri har vært tildelt fødselsnummer, og i tilfeller hvor utenlandsk myndighet ikke godtar prøvingsattest fra folkeregistermyndigheten eller Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet utsteder slik attest i de særlige tilfeller der norsk borger som aldri har vært registrert i folkeregisteret er bosatt i embetsdistriktet til en norsk utenriksstasjon som ikke har prøvingskompetanse.

Det finnes en egen blankett for slik utstedelse, «Attest til bruk for ekteskapsinngåelse etter utenlandsk rett» (Q-0310 B) (tidligere kalt «Ekteskapsattest»). Attesten finnes også på engelsk (Q-0310 E), «Certificate of no impediment to marriage» og tysk (Q-0310 T), «Ehefähigkeitszeugnis». Norge har ikke tiltrådt konvensjon om ekteskapsattester datert 5. september 1980 ([Den Internasjonale Sivilstandskommisjon \(CIEC\)](#)). Konvensjonen krever at ekteskapsattester omfatter en rekke nærmere bestemte opplysninger, samt gis en standardisert form. Konvensjonens krav gjelder kun konvensjonslandene.

Personen det gjelder må levere inn utfylt egenerklæringsskjema, forlovererklæring og evt. tilleggsdokumentasjon som ved ordinær prøving. Om den andre parten må prøvingsmyndigheten ha følgende opplysninger: Navn, fødselsdato, fødested/-land og statsborgerskap. Opplysningene om den andre parten kreves ikke dokumentert og kan skrives på et vanlig ark. Som ved ordinær prøving må den andre parten underskrive i egenerklæringen der det er nødvendig. Er den andre parten under 18 år skal prøvingsmyndigheten ikke utstede attest.

Folkeregistermyndigheten utsteder deretter en standardisert ekteskapsattest som bekrefter at prøvingsmyndighetene ikke er kjent med noen forhold som er til hinder for at søker inngår ekteskap. Folkeregistermyndigheten tilbyr også den standardiserte attesten i engelsk, italiensk, tysk og spansk versjon. Dersom utenlandske vigselsmyndigheter ber om opplysninger som ikke omfattes av den norske ekteskapsattesten, vil den aktuelle part således måtte innhente slike opplysninger på annen måte og selv besørge oversettelse – dersom dette er nødvendig. Dersom

søker er utvandret føres dette inn i ekteskapsattesten i adressefeltet (dato for utvandring fremkommer ikke i adressefeltet).

Attesten er gyldig i fire måneder. På attesten er det anmodet om at det sendes melding om vigselen til folkeregistermyndigheten. Melding kan sendes fra vigsler, utenlandsk myndighet, partene selv eller norsk utenriksstasjon. Dette kan bidra til at flere vigsler etter utenlandsk rett blir registrert i folkeregisteret, noe som bl.a. vil gi et bedre grunnlag for prøving av ekteskapsvilkårene.

Folkeregistermyndigheten sender attesten til legalisering. Dersom vigselen skal skje i et land som har tiltrådt [Haagkonvensjonen av 5. oktober 1951](#), «Convention abolishing the requirement of legislation for foreign public documents», skal statsforvalteren påføre apostille. Dersom vigselen skal finne sted i land som ikke har tiltrådt konvensjonen, vil landets myndigheter ofte kreve at attesten legaliseres av Utenriksdepartementet. Statsforvalteren og Utenriksdepartementet sender den legaliserte attesten enten til vedkommende som den er utstedt til, eller til vigselslandets ambassade.

Kapittel 3. Inngåelse av ekteskap – vigsel

Til § 11 Fremgangsmåten ved vigsel

§ 11 angir lovens krav til inngåelse av ekteskap. Dersom kravet i § 11 første ledd ikke overholdes, er vigselen ugyldig, jfr. § 16.

I henhold til § 11 må brudefolkene møte for vigsleren samtidig og personlig. Dette innebærer at ekteskap inngått i Norge ved stedfortreder, per telefon eller Skype eller tilsvarende digitale videoløsninger, ikke er gyldig.

Det skal være minst to vitner over 18 år til stede under vigselen. Som regel er dette partenes forlovere, jf. § 7 bokstav j, men det er ikke noe vilkår at forloverne skal være vitner. Nærmere om formen for inngåelse av ekteskap er omtalt i merknadene til § 12 a og § 15.

Til § 12 Vigslere

§ 12 bestemmer hvem som er vigslere.

Det følger av ekteskapsloven § 12 bokstav a at prest i Den norske kirke har vigselsrett. Prester har vigselsrett på bakgrunn av ordinasjon, og/eller i kraft av vedkommendes stilling. Hvem som er «prest i Den norske kirke», følger av bestemmelser gitt av Kirkemøtet.

Også prest eller forstander i andre trossamfunn, eller seremonileder eller tilsvarende i livssynssamfunn kan ha vigselfrett. Kravene her er imidlertid noe annerledes.

Ekteskapsloven § 12 bokstav a forutsetter at tros- eller livssynssamfunnet er registrert. Reglene for registrering av tros- og livssynssamfunn finnes i [trossamfunnsloven](#) § 4. Nærmere regler rundt registrering følger av forskrift om registrering av og tilskudd til tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsforskriften) kapittel 2.

Tros- og livssynssamfunn som er registrert etter reglene i trossamfunnsloven og har et godkjent vigselfritual, kan søke om vigselfrett for ett eller flere medlemmer. Kongens myndighet til å godkjenne vigselfritual er delegert til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Det er en forutsetning for å få godkjent formen for inngåelse av ekteskap at vigselfritualet ikke strider mot norsk lov, herunder ekteskapslovens bestemmelser om vilkår for ekteskapsinngåelse. I et vigselfrituale kan man ikke oppstille vilkår for gyldighet som ikke følger av ekteskapsloven. Det vil for eksempel bety at vigselfritualer med vilkår om medgift ikke blir godkjent. Vigselfritualer som omfatter vilkår om mahr (brudegave) blir på samme måte ikke godkjent. Det er også et vilkår at det er de samme spørsmålene som blir stilt til brud og brudgom. Eventuelle sitater fra religiøse verker medfører imidlertid ikke at godkjenning nektes.

Ved kongelig resolusjon 7. juli 1932 fikk Pinsemenigheten i Norge generell vigselfrett dersom de følger vanlige ritualer (borgerlig vigself). Det er uttalt fra departementet at de har godkjent to formularer, og at andre registrerte norske pinsemenigheter kan foreta vigself når disse formularene benyttes.

Det følger av [trossamfunnsloven § 9](#) at *“Kongen kan gi personer i registrerte tros- og livssynssamfunn rett til å være vigsler etter ekteskapslovens bestemmelser, og gir forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigsselfrett”*. Det er statsforvalteren som er delegert myndigheten til å behandle søknader om vigsselfrett for medlemmer i tros- og livssynssamfunn. Nærmere regler for hvem som kan få vigsselfrett følger av Forskrift om vigsselfrett i tros- og livssynssamfunn § 2.

Vigsselfretten følger personen til den blir trukket tilbake. Vigsselfretten **skal** trekkes tilbake når tros- eller livssynssamfunnet oppløses eller fratras registreringen etter trossamfunnsloven, vigsselferen er uønsket som vigsler av tros- eller livssynssamfunnet, selv ønsker å fratres eller vedkommende har meldt seg ut av tros- eller livssynssamfunnet.

Vigsselfretten **kan** trekkes tilbake hvis vigsselferen forsømmer sine plikter etter ekteskapsloven. Reglene for når statsforvalteren kan trekke vigsselfretten tilbake på grunn av forsømmelser finnes i Forskrift om vigsselfrett i tros- og livssynssamfunn § 3.

Vigselsretten opphører også dersom tros- eller livssynssamfunnet ikke lenger eksisterer. Dette innebærer blant annet at omregistrering fra trossamfunn til livssynssamfunn krever ny godkjenning. En endring av tros- eller livssynssamfunnet, som medfører at det i realiteten er et nytt tros- eller livssynssamfunn, krever også en ny godkjenning.

Kulturdepartementet ga i 2012 ut veilederen «[Forstandere i trossamfunn](#)», der det er gitt utfyllende informasjon om forstanderes oppgaver, herunder hva som må til for å få godkjent et vigselforhold. Kulturdepartementet oppdaterte veilederen i 2018. Veilederen er per desember 2020 under oppdatering av Barne- og familiedepartementet med tanke på endringene som følger av ny trossamfunnslov som trådte i kraft 01.01.2021.

Den stedlige kompetansen til prest/forstander i trossamfunn eller tilsvarende i livssynssamfunn er ikke nærmere regulert i ekteskapsloven § 12 a. Departementet har uttalt i forarbeidene til trossamfunnsloven at den som blir godkjent som vigslere i tros- eller livssynssamfunn utenom Den norske kirke skal kunne foreta vigslere i hele landet. Dette er imidlertid ikke til hinder for at tros- og livssynssamfunnene selv, i likhet med Den norske kirke, avgjør at den enkelte vigslere skal utøve vigselsretten på et bestemt sted eller innen et avgrenset område av landet.

Vigselsmyndighet i kommunene er gitt til ordfører og varaordfører. I tillegg kan kommunalt ansatte eller folkevalgte som kommunestyret selv gir slik myndighet, få vigselsrett, jf. § 12 bokstav b.

Kommunen må selv vurdere hvem som er egnet for oppgaven. Det er ikke krav om særlig kompetanse eller erfaring. I lovforarbeidene blir det uttalt at det kan være hensiktsmessig at det også tilbys vigslere som er politisk nøytrale.

Vigselsmyndigheten vil opphøre dersom en folkevalgt ikke lenger er folkevalgt eller vigslerens ansettelsesforhold i kommunen avsluttes. Vigselsmyndigheten vil også opphøre dersom kommunestyret trekker tilbake tildelingen.

Kommunale vigslere har anledning til å vie brudepar i hele Norge, inkludert Svalbard. Det er ikke anledning til å vie brudepar i utlandet.

Nærmere regler for kommunale vigslere finnes i [Rundskriv Q-11/2017 om kommunale vigslere](#) og på Bufdirs nettsider om temaet.

Det fremgår av ekteskapsloven § 12 bokstav c at norsk utenriktjenestemann ved utenriksstasjon kan foreta vigslere. Denne adgangen er nærmere regulert i [lov 13. februar 2015 nr. 9 om utenriktjenesten](#) § 14 samt Utenriksinstruksen. En norsk utenriksstasjon har ikke uten videre vigselsrett, men kan få det etter nærmere bestemmelser.

Utenrikskalenderen gir oversikt over norske ambassader og generalkonsulater i utlandet som har vigselfkompetanse. En slik oversikt kan også finnes på følgende internettadresse: <https://www.regjeringen.no/tema/utenrikssaker/reiseinformasjon/bistand-i-utlandet/tjenester/vigsel/id2422704>.

Ytterligere adgang til å vie utenfor landets grenser, og adgangen for representanter for utenlandsk myndighet eller kirkesamfunn til å foreta vigslar i Norge er regulert i [lov 30. juni 1955 nr. 20 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg](#) (brudvigjingslova) og i forskrifter med hjemmel i loven.

Brudvigjingslova (lov 30. juni 1955 nr. 20)

I lovens kapittel 1 er det bestemt når representant for norsk myndighet eller kirkesamfunn på nærmere bestemte vilkår kan foreta vigsel i utlandet. Etter § 1 kan sjømannsprest eller annen prest i utenriktjeneste gis rett til å vie etter norsk lov i det landet presten er stasjonert. Barne- og familiedepartementet. Det er gitt egen [forskrift for vigsel ved sjømannsprest som er utsendt av Den norske sjømannsmisjon](#).

Etter § 2 kan misjonær utsendt av norsk misjonslag få rett til å vie etter norsk lov i det/de land misjonslaget arbeider. Tillatelsen gis av Barne- og familiedepartementet. Norsk feltprest i utenlandstjeneste kan etter § 3 få tillatelse til å vie etter norsk lov innen den militære avdeling presten tilhører. Tillatelsen gis av Barne- og familiedepartementet. Etter § 1 og § 2 er det et vilkår at minst en av brudefolkene er norsk borger eller bosatt i Norge, og etter § 3 at minst en av brudefolkene hører under norske militære styrker. I følge [brudvigjingslova](#) § 4 kan norsk utenriktjenestemann som Utenriksdepartementet har gitt fullmakt, foreta vigsel i samsvar med lov 3. mai 2002 nr. 13 om utenriktjenesten (jf. avsnittet ovenfor).

Etter [brudvigjingslova](#) kapittel 2 kan representant for utenlandsk myndighet eller kirkesamfunn på nærmere bestemte vilkår foreta vigsel i Norge. Etter § 5 kan utenlandsk diplomatisk og konsulær tjenestemann få tillatelse av Utenriksdepartementet til å foreta vigsel i Norge etter formene i vedkommende land. Ingen av brudefolkene må være norske statsborgere og minst en av dem må være statsborger av eller bosatt i det landet tjenestemannen hører til.

Utenriksdepartementet, Konsulatseksjonen, har oversikt over hvilke fremmede lands utenriksstasjoner som har vigselfrett.

Prest eller forstander i utenlandsk evangelisk-luthersk kirkesamfunn kan få tillatelse til å foreta vigsel i Norge etter kirkesamfunnets former når minst en av brudefolkene er statsborger i det landet kirkesamfunnet tilhører, jf. [brudvigjingslova](#) § 6. Vigselfretten følger trolig personen og ikke stillingen, og må således fornyes ved skifte av prest eller forstander.

Utenlandsk feltprest kan etter § 7 gis tillatelse til å foreta vigsel i Norge i militær avdeling som presten tilhører. Minst en av brudefolkene må tilhøre vedkommende militære styrker.

Tillatelser etter § 6 og § 7 gis av Barne- og familiedepartementet.

Etter ekteskapsloven § 12 bokstav d kan Sysselmannen på Svalbard, eller tjenestemenn ved sysselmannskontoret som Sysselmannen delegerer vigselmyndighet til, vie. At Sysselmannen på Svalbard blir særlig nevnt i bestemmelsen er et resultat av at kommunene overtok oppgaven med borgerlige vigslere fra domstolen. Sysselmannen hadde tidligere vigselrett i kraft av å være notarius publicus, og man ønsket å videreføre ordningen med at Sysselmannen kan vie på Svalbard.

Etter ekteskapsloven § 12 bokstav e kan Barne- og familiedepartementet oppnevne særskilte vigslere i tilfeller der det er behov for det på grunn av lange avstander eller av andre grunner. Oppnevningen gjelder for fire år av gangen. Det kan oppnevnes både særskilte borgerlige vigslere og særskilte kirkelige vigslere. Justiskomiteen har forutsatt at særskilte borgerlige vigslere bare kan bli oppnevnt i tilfeller der det foreligger betydelige praktiske problemer med å få avviklet vielsen i rimelig nærhet av brudefolkens hjemsted, se [Innst.O.nr.71 \(1990–1991\)](#) s. 3. Behovet for særlig oppnevnte borgerlige vigslere vil trolig være ytterligere redusert ved overføring av borgerlig vigsel fra domstolen til kommunene.

Til § 12 a Vigslere i kommunen

Kommunen skal ha et tilgjengelig vigselstilbud til kommunens egne innbyggere og personer som ikke er bosatt i Norge. Tilbudet skal dekke etterspørselen i kommunen på en god måte og tilrettelegges for personer med funksjonsnedsettelse og for andre med særskilte behov, jf. [Forskrift om kommunale vigslere § 1.](#)

Vigselstilbudet skal være gratis for kommunens egne innbyggere og for personer som ikke er bosatt i Norge, men som oppfyller vilkårene for å inngå ekteskap her. Kommunen kan ta betaling for nødvendige merkostnader dersom kommunen tilbyr vigsel ut over det vanlige tilbudet om tid og sted. Brudefolkene skal informeres om kostnaden i god tid før vigselen, jf. Forskrift om kommunale vigslere § 2.

Tilbyr kommunen vigsel for andre enn de som er nevnt i forskriftens § 2, kan kommunen ta betaling for nødvendige kostnader til vigselen. Brudefolkene skal informeres om kostnaden i god tid før vigselen, jf. forskriften § 3.

Til § 13 En vigslers adgang til å nekte å foreta vigslere

En vigsler kan i en viss utstrekning nekte å foreta vigsel. Etter § 13 første ledd kan vigslere etter § 12 bokstav a nekte å foreta vigsel hvis én av brudefolkene ikke tilhører tros- eller

livssynssamfunnet eller ingen av dem tilhører vigslers menighet, lokallag eller tilsvarende enhet i tros- eller livssynssamfunnet.

I henhold til § 13 andre ledd har en vigslers i Den norske kirke og trossamfunn rett til å nekte vigsel, dersom én av brudefolkene er skilt og den tidligere ektefellen er i live eller dersom brudefolkene er av samme kjønn. Reservasjonsretten gjelder den enkelte vigslers og ikke trossamfunnet som sådan.

Vigslers utfører en offentligrettslig handling når de utfører vigslers, og det vurderes derfor som rimelig å stille krav om likebehandling av kjønnene i § 13 tredje ledd.

Til § 14 Kontroll med at ekteskapsvilkårene er prøvd

Det følger av § 14 at før vigselen finner sted, skal vigsleren motta en attest utstedt av prøvingsmyndigheten på at ekteskapsvilkårene er prøvd og at reglene i § 6 – § 10 er fulgt. Dette gjelder også ved vigsel etter norsk rett som skal finne sted i utlandet i for eksempel en sjømannskirke eller på norsk utenriksstasjon. Attesten fremgår på blanketten «Prøvingsattest/Melding om vigsel/Vigselsdokument», Q-0309.

Prøvingsattesten overleveres normalt fra brudefolkene til vigsler (se likevel omtalen av § 10). Før vigsel foretas skal brudefolkene legitimere seg for å godtgjøre at de er de samme personene som det er foretatt prøving for. Til dette kan for eksempel pass, førerkort og bankkort fremlegges. Hvorvidt legitimasjonen skal godtas beror på en konkret vurdering. Normalt vil det gå noe tid fra dokumentene er innlevert prøvingsmyndigheten til prøvingsattesten blir skrevet ut og vigsel kan skje, med unntak der en utenriksstasjon både skal prøve og foreta vigsel. Dette er ikke regulert nærmere. Når først prøvingsattesten foreligger er det etter loven ikke noen særskilt grunn til å vente med å foreta vigselen. Dersom det i helt særlige tilfeller skulle oppstå en situasjon der det haster veldig med å få gjennomført vigsel, for eksempel der en av brudefolkene er alvorlig syk eller døende, antar direktoratet at prøvingsmyndigheten og vigsler vil samarbeide om å få foretatt prøving og vigsel så snart som det praktisk lar seg gjennomføre i henhold til reglene. Se for øvrig kommentarene til § 16 andre ledd.

Nekter vigsleren å foreta vigsel på annet grunnlag enn nevnt i § 13 andre ledd, kan hver av partene klage til statsforvalteren som kan bestemme at vigselen skal finne sted. Dersom vigsel er nektet etter ekteskapsloven § 14 tredje ledd er dette et enkeltvedtak som etter loven kan påklages til statsforvalteren, jf. [forvaltningsloven](#) § 2 bokstav b. Årsaken til at en vigsel blir nektet, kan eksempelvis være at en eller begge av brudefolkene ikke har lovlig opphold på vigseltidspunktet, jf. ekteskapsloven § 5a.

Selv om vilkårene er funnet å være oppfylt, skal det ikke foretas vigsel hvis vigsleren er kjent med at et vilkår likevel ikke er oppfylt, jf. § 14 andre ledd første punktum. Dersom vigsleren er i tvil om et vilkår er oppfylt, kan han eller hun utsette vigselen og kreve at brudefolkene

fremlegger bevis for at vilkåret er oppfylt. Dette er for eksempel aktuelt i forhold til vilkåret i § 9. Et annet tilfelle er der folkeregistermyndigheten har merket av på prøvingsattesten at det foreligger tvil med hensyn til om en eller begge av brudefolkene har lovlig opphold i landet på vigselstidspunktet, og kun hvis evt. angitt dato for varigheten av lovlig opphold er utløpt. I et slikt tilfelle må vigsleren pålegge brudefolkene å fremskaffe bekreftelse fra utlendingsmyndighetene på at vedkommende fortsatt har lovlig opphold. Slik bekreftelse bør gå direkte fra vedkommende myndighet til vigsler, og kan gjøres enten skriftlig eller muntlig. Se for øvrig omtalen av § 7 bokstav k og § 10 over.

Til § 15 Nærmere om formen for inngåelse av ekteskap

Kongen kan gi nærmere regler om formen for inngåelse av ekteskap, jf. § 15. Det borgerlige vigselsritualet er fastsatt ved kgl. res av 19. januar 1996, og endringer fastsatt ved kgl. res 5. desember 2008 (Q-0276). Formen for vigsel i registrerte trossamfunn og livssynssamfunn må godkjennes av Kongen, jf. § 12 a. Kongens myndighet etter § 12 a er delegert til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Til § 16 Ugyldighet

§ 16 regulerer virkningen av at de formelle regler for inngåelse av ekteskap ikke er fulgt. Det følger av bestemmelsen at dersom reglene i ekteskapsloven § 11 første ledd jf. § 12 ikke er overholdt, så er ekteskapet ugyldig og det anses ikke å være inngått noe ekteskap. Det samme gjelder dersom ekteskapet ble inngått uten at det forelå gyldig prøvingsattest i henhold til § 10. Dette følger av § 16 første ledd andre punktum.

§ 16 første ledd viser til § 11 første ledd, det vil si at brudd på kravet om to vitner (§ 11 andre ledd) fører til at ekteskapet er ugyldig.

Ekteskapet er heller ikke gyldig inngått dersom vigsleren ikke hadde vigselskompetanse, f.eks. ved at et registrert tros- eller livssynssamfunn ikke har fått godkjent formen for inngåelse av ekteskap, jf. § 12 bokstav a, eller vigselen er foretatt av en annen enn den som i medhold av trossamfunnsloven er tildelt vigselsrett.

I følge forarbeidene til ekteskapsloven vil ikke enhver overskridelse av vigslers kompetanse føre til at ekteskapet er ugyldig. Se NOU 1986:2 Innstilling til ny ekteskapslov del 1 side 66 flg. hvor det uttales: «*En vigsel er uten virkning dersom den er foretatt av myndighet som ikke kan foreta vigsler (...) Bestemmelsen innebærer at ekteskap er ugyldig dersom vigsel er foretatt av en person som overhodet ikke har vigselsmyndighet. Den omstendighet at en som har slik myndighet, har overskredet sin kompetanse, for eksempel viet utenfor sitt distrikt, er ikke ugyldighetsgrunn (...)*» Dette er også lagt til grunn i Ot.prp.nr.28 (1990-91) side 26. Eksempelet om at vigsler vier utenfor sitt distrikt er riktignok mindre aktuelt etter innføring av ny

trossamfunnslov. Etter den nye trossamfunnsloven er utgangspunktet at tros- og livssynssamfunn har hele landet som tjenestedistrikt. Eksempelet er likevel aktuelt når ekteskapet er inngått før den nye loven trådte i kraft.

En ugyldig vigsel kan etter begjæring fra den ene eller begge partene gis etterfølgende godkjenning når særlige grunner foreligger, jf. § 16 andre ledd. Det bør neppe være avgjørende at også den andre parten ønsker godkjenning. Godkjenning kan også gis der den ene eller begge parter er døde. Når godkjenning gis løper rettsvirkningene av ekteskapet fra tidspunktet for den mangelfulle vigselen. Dersom ugyldighetsgrunnen er av en slik karakter at ekteskapet ikke kan godkjennes, trenger man ikke vurdere om det foreligger særlige grunner.

Adgangen til godkjenning av ugyldige vigsler tar sikte på å avhjelpe spesielle unntakstilfelle. Loven inneholder ikke nærmere regler for godkjenning. Det må likevel være riktig å legge vekt på hvor grov tilsidesettelse av formreglene det er spørsmål om, både etter en objektiv og subjektiv vurdering.

Et moment som kan tillegges vekt er den tid som har gått fra vigselen ble foretatt til ugyldigheten ble oppdaget. Det bør være et vilkår for godkjenning at partene har levd sammen, og særlig tidsforløpet er av betydning. Har partene levd sammen i en årrekke i den tro at de er ektefolk, vil det anses som mer inngripende ikke å godkjenne den ugyldige vigselen. Er den ugyldige vigselen av relativt ny dato, er tiden vanligvis ikke tilstrekkelig til å si at det foreligger særlige grunner. I de tilfellene der vigsel er foretatt uten at det forelå gyldig prøvingsattest vil vigselen som oftest være av relativt ny dato. I slike tilfeller foreligger det særlige grunner dersom paret kan sannsynliggjøre at de var i god tro, for eksempel ved at det foreligger en uttalelse fra vigsler, og at ekteskapsvilkårene var oppfylt på vigseltidspunktet. Godkjenning er heller ikke er utelukket selv om partene har hatt kjennskap til mangelen ved "vigselen".

Det kan videre foreligge særlige grunner der én av brudefolkene var syk eller døende, slik at vigsel ble foretatt uten at det var mulig å innhente prøvingsattest fra folkeregistermyndigheten på forhånd. I disse sakene må det gjøres en konkret vurdering av om vilkårene for å inngå ekteskap var tilstede på vigseltidspunktet og om de formelle reglene for inngåelse av ekteskap ble fulgt, jf. el. § 11. Saksbehandler må derfor gjøre den samme jobben med innhenting av dokumentasjon som folkeregisteret normalt gjør ved søknad om prøvingsattest. Dersom en av partene har vært gift, må det foreligge skifteerklæring. Dersom den avdøde part ikke rakk å signere en skifteerklæring selv, må det dokumenteres at skifte med tidligere ektefelle er innledet eller avsluttet "på annen måte".

Vedtaksmyndigheten i første instans er lagt til Statsforvalteren i Oslo og Viken, med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som klagemyndighet.

Ekteskapsloven § 16 omfatter ikke vigsler som reguleres i [lov 30. juni 1955 nr. 20](#) (brudvigjingslova). Se kommentarene til denne loven under ekteskapsloven § 12 ovenfor. Etter

brudvigjingslova § 11 første ledd, er en vigsel som er foretatt av norsk myndighet eller kirkesamfunn i utlandet, eller av utenlandsk myndighet eller kirkesamfunn i Norge, ugyldig dersom vigsleren ikke hadde de nødvendige fullmakter etter loven, eller vigselen på annen måte er foretatt i strid med lovens krav til vigselsrett.

Etter brudvigjingslova § 11 tredje ledd kan en vigsel som er ugyldig etter lovens § 11 første ledd likevel godkjennes som gyldig når særlige grunner foreligger. Slik godkjenning kan gis også om en eller begge ektefeller er døde. Vedtaksmyndigheten i første instans er lagt til Statsforvalteren i Oslo og Viken, med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som klagemyndighet.

Den skjønnsmessige vurderingen av hvorvidt en slik ugyldig vigsel skal godkjennes i ettertid vil langt på vei være den samme som ved anvendelsen av ekteskapsloven § 16 andre ledd, jf. Ot.prp. 34 (1997-98).

I henhold til ekteskapsloven § 16 tredje ledd kan en ektefelle som har blitt tvunget til å inngå ekteskap ved rettsstridig tvang, reise søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig. Dette gjelder uavhengig av hvem som har utøvd tvangen. Det vil uansett være den andre ektefellen som er rette saksøkte i en sak om ugyldiggjøring av ekteskapet. Bestemmelsen gjelder også for utenlandske ekteskap.

I henhold til fjerde ledd må søksmål reises innen seks måneder etter at vedkommende ektefelle ble fri for tvangen. Det pågår per desember 2020 et lovarbeid med tanke på å utvide denne fristen til ett år. Under enhver omstendighet kan søksmål ikke reises senere enn fem år etter ekteskapets inngåelse.

Etter § 16 femte ledd kan også manglende rettslig handleevne føre til ugyldighet. Søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig må reises innen seks måneder etter vigselen. Er det gått mer enn seks måneder etter vigselen, må partene søke om separasjon og skilsmisse for å få ekteskapet oppløst. Etter § 16 sjette ledd kan en verge reise søksmål på vegne av en ektefelle som mangler rettslig handleevne. Om begrepet «*rettslig handleevne*» i forbindelse med ekteskapsinngåelse vises det til lovens § 9, og kommentarer under kapittel 2.

Til § 16a Statsforvalterens adgang til å reise sak om ekteskapets gyldighet

§ 16a fastsetter at statsforvalteren kan reise sak for å få dom for at et ekteskap består eller ikke består. Bestemmelsen kan blant annet brukes der det foreligger spørsmål om bigami, tvangsekteskap eller om et ekteskap som er inngått i utlandet strider mot norsk rettsfølelse (ordre public) f.eks. på grunn av lav ekteskapsalder. Eksemplene er ikke uttømmende. For mer informasjon om bestemmelsen, se departementets [rundskriv Q-11/2004](#) til statsforvalterne.

Til § 17 Registrering

I medhold av § 17 har departementet gitt forskrift om registrering og melding av vigsel, fastsatt ved kgl. res. av 20. november 1992. Når vigselen har funnet sted, fyller vigsler ut meldingsdelen på blanketten «Prøvingsattest/Melding om vigsel/Vigselsbok», Q-0309. En bekreftet kopi av blanketten skal snarest mulig, og senest innen tre dager, returneres prøvingsmyndigheten. Melding om vigsel kan også sendes elektronisk gjennom tilrettelagt digital løsning. Vigsler har også ansvar for å føre og oppbevare vigselsbok. Den originale blanketten "Prøvingsattest/Melding om vigsel/Vigselsbok", som beholdes av vigsler utgjør vigselsboken. Ved vigsel på utenriksstasjon eller i en sjømannskirke sendes også en bekreftet kopi til Utenriksdepartementet v/ Konsulatseksjonen.

Vigsler etter ekteskapsloven § 12, unntatt prest i Den norske kirke, skal sammen med vigselsmeldingen legge ved dokumentasjon for sin vigselsmyndighet. Kravet om å legge ved dokumentasjon for vigselsmyndighet gjelder ikke ved bruk av tilrettelagt digital løsning, som på en betryggende måte bekrefter at vigsler har vigselsmyndighet.

Utenlandske statsborgere som inngår ekteskap her i landet uten å være registrert bosatt i Norge, må eventuelt selv sørge for å registrere vigselen hos folkeregistermyndigheten eller tilsvarende myndighet i sitt hjemland.

En bekreftet kopi av blanketten gis også til brudefolkene. Det er denne bekreftede kopien som utgjør midlertidig vigselsattest.

Fra og med februar 2020 har Folkeregisteret endret praksis om utstedelse av vigselsattest til brudefolkene. Brudefolkene får ikke lenger utstedt vigselsattest etter registrering av vigsel. I stedet sender Folkeregisteret en digital "Bekreftelse på registrering av inngått ekteskap". Bekreftelsen sendes til brudefolkene i Altinn. Personer som har reservert seg mot digital kommunikasjon vil motta den samme bekreftelsen i posten. Ved behov kan brudefolkene bestille en vigselsattest med signatur og løvestempel.

Til § 18 Om ugildhet for vigslere

Etter § 18 er slektskap eller annen tilknytning til brudefolkene ikke til hinder for at vigsleren foretar vigsel.

Til § 18a Anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet

§ 18a gir reglene om anerkjennelse av utenlandske ekteskap. Bestemmelsen trådte i kraft 1. juni 2007. Første ledd er en lovfesting av den tidligere ulovfestede hovedregelen i norsk internasjonal privatrett om anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet. Det pågår (per desember 2020) et lovarbeid på området, hvor det blant annet er foreslått endringer når det

gjelder reglene for anerkjennelse av utenlandske ekteskap med mindreårige, der ingen av partene hadde tilknytning til Norge da ekteskapet ble inngått.

§ 18a første ledd

Første ledd fastslår at et ekteskap inngått i utlandet anerkjennes i Norge, såfremt ekteskapet er gyldig inngått i vigselslandet. Ekteskapet vil likevel ikke anerkjennes dersom anerkjennelsen åpenbart vil virke støtende på norsk rettsorden (ordre public).

I Norge har vi ingen generell anerkjennelsesinstans for ekteskap inngått etter utenlandsk rett. Hver enkelt norsk myndighet må derfor selv ta stilling til om et ekteskap kan anerkjennes der dette har betydning for deres saksbehandling. Utlendingsmyndighetene må for eksempel ta stilling til dette hvor ekteskapet skal danne grunnlag for familiegjeningforening. Statsforvalteren må ta stilling til dette ved søknad om separasjon og skilsmisse. Og folkeregistermyndigheten må ta stilling til dette ved registrering av ekteskapet. En slik vurdering av om ekteskapet kan anerkjennes kalles en «prejudisiell» vurdering. Beslutningen er ikke uten videre bindende for andre offentlige myndigheter. Ulike myndigheter kan ha ulike krav til dokumentasjon. Dette kan i enkelte tilfeller føre til at et utenlandsk ekteskap anerkjennes av en myndighet, og ikke av en annen.

Selv om det er en forutsetning at hver enkelt myndighet vurderer ekteskapets gyldighet på selvstendig grunnlag, bør myndigheten likevel se hen til andre norske myndigheters beslutninger om samme forhold.

Kravet om at ekteskapet skal være gyldig inngått må forstås som et krav om *formell* gyldighet. Det er ikke meningen at norske myndigheter skal foreta en *materiell* vurdering av om ekteskapsinngåelsen oppfylte formreglene i vigselslandet. Er partene registrert som gift, og anses som ektefeller etter vigselslandets rett, er dette tilstrekkelig til at ekteskapet må anses gyldig i § 18a sin forstand. Dette gjelder selv om det skulle dukke opp indikasjoner på at det kan ha forekommet brudd på formregler etter vigselslandets rett ved inngåelse av ekteskapet. Klare materielle brudd på vigselslandets rett ved ekteskapsinngåelsen kan imidlertid i enkelte tilfeller føre til at en anerkjennelse må anses som ordre public-stridig.

I vurderingen av om et ekteskap kan anerkjennes vil problemstillingen i praksis være om det er tilstrekkelig dokumentert at ekteskapet er gyldig inngått i vigselslandet. I forhold til de fleste land vil det riktignok sjelden oppstå problemer med å fastslå om det foreligger et gyldig ekteskap, da det kan legges til grunn at dokumentasjonen som er fremlagt er ekte, og at opplysningene i dokumentet er reelle.

Fra en del land er det imidlertid vanskelig å fremskaffe troverdige dokumenter. I [forskrift til folkeregisterloven \(folkeregisterforskriften\) av 14. Juni 2017 nr. 1201 § 8-4-2 andre ledd](#) er det opplistet en rekke land hvor dets offentlige dokumenter har liten eller ingen troverdighet.

Forskriften gjelder direkte for folkeregistermyndighetens registreringer, men gir også veiledning for andre myndigheter med tanke på hvilke lands dokumenter som ikke uten videre kan legges til grunn. Informasjon om troverdigheten til dokumenter fra ulike land finnes også i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet sin [informasjonsbase](#). Det kan også finnes informasjon på internettsiden til [Landinfo](#) (Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon).

I tilfeller hvor det fremlagte dokumentet har lav troverdighet, må det gjøres en helhetsvurdering av om ekteskapet kan anses gyldig inngått. Ved denne vurderingen bør eventuelle beslutninger fattet av andre norske myndigheter om ekteskapets gyldighet innhentes.

Dersom ingen norsk myndighet tidligere har truffet en beslutning om ekteskapets gyldighet må det foretas en vurdering basert på mer generell informasjon. Slik generell informasjon, for eksempel opplysninger om ekteskapslovgivningen i vigselslandet, kan man også finne bl.a. i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet sin [informasjonsbase](#), samt internettsidene til [Landinfo](#). I tillegg kan man henvende seg til Landinfo med spørsmål av *generell* karakter. Landinfo skal ikke uttale seg om enkeltsaker. Slik generell informasjon kan også finnes på internettsidene til UDI; [udiregelverk.no](#). Det kan også være mulig å få bistand fra NID – Nasjonalt ID-senter; [nidsenter.no](#). Internettsidene til [Skatteetaten](#) kan også ha informasjon som kan bidra til å opplyse saken.

Se nedenfor for nærmere omtale av vurderingen av ekteskapets gyldighet i forbindelse med Statsforvalterens vurdering av unntak etter § 18a andre ledd andre punktum.

Etter § 18a første ledd andre punktum, fastslås det at utenlandske partnerskap og andre samlivsforhold som i hovedsak har samme rettsvirkninger som et ekteskap i inngåelseslandet, kan anerkjennes som ekteskap etter skriftlig samtykke fra partene. Forhold som ikke har, eller kun har mer begrensede familierettslige rettsvirkninger enn ekteskap, faller utenfor. Denne setningen ble inntatt i § 18a i forbindelse med innføring av ny felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par.

I første ledd tredje punktum er det gitt en forskriftshjemmel slik at det kan reguleres nærmere i hvilke tilfeller en regulert samlivsform i utlandet vurderes å ha samme rettsvirkninger som ekteskap i inngåelseslandet, og dermed vil kunne bli anerkjent som et ekteskap i Norge. Det er per desember 2020 ikke gitt forskrifter på dette området.

Ordre public

Det er klart at det er en høy terskel for å anse en anerkjennelse av et ekteskap som “åpenbart støtende på norsk rettsorden”. Det er imidlertid vanskelig å gi konkrete og generelle retningslinjer for denne vurderingen. For det første er det resultatet og virkningen av anerkjennelsen som må vurderes. Dette gjør at vurderingen kan slå ulikt ut for ulike

myndighetsorganer, avhengig av i hvilken sammenheng det er snakk om å anerkjenne ekteskapet. Det kan for eksempel tenkes at anerkjennelse av ekteskap som grunnlag for familiegjenforening i et tilfelle vil anses som ordre public-stridig. Det er likevel ikke sikkert at resultatet ville blitt det samme ved vurdering av anerkjennelse av ekteskapet i forbindelse med en søknad om å få ekteskapet oppløst. Selv om forhold ved ekteskapsinngåelsen vil ha stor betydning for om ekteskapet må anses ordre public-stridig, er det altså resultatet og virkningen av anerkjennelsen i den enkelte sammenheng som er avgjørende. For det andre vil innholdet i ordre public-unntaket også være dynamisk, fordi innholdet påvirkes av utviklingen av normer i samfunnet.

Bestemmelser i [Grunnloven](#), og bestemmelser i konvensjoner tatt inn i norsk lov gjennom [menneskerettsloven](#), kan også spille inn ved vurderingen av spørsmålet om ordre public. Dette kan for eksempel gjelde Grunnloven § 102 om retten til respekt for familieliv, og Grunnloven § 104 om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i avgjørelser som angår barn. Den enkelte myndighet må også ta høyde for menneskerettsloven § 2 jf. § 3, som fastslår at bestemte konvensjoner gjelder som norsk lov, og at bestemmelsene i disse konvensjonene ved motstrid går foran annen lovgiving. Dette gjelder EMK, FN sin barnekonvensjon og FN sin konvensjon om avskaffing av alle former for diskriminering av kvinner. Relevansen av disse bestemmelsene vil være ulik ut fra i hvilken relasjon spørsmålet om anerkjennelse kommer opp.

I praksis er det først og fremst ved spørsmål om anerkjennelse av ekteskap inngått med en mindreårig at ordre public-vurderingen volder problemer. I tilfeller hvor ingen av partene hadde tilknytning til Norge da ekteskapet ble inngått, er det i dag ikke lovfestet noen nedre aldersgrense for når et utenlandsk ekteskap kan anerkjennes. Det finnes verken grense for alder på vigselstidspunktet eller for alder på tidspunktet det er aktuelt å anerkjenne ekteskapet. Om ekteskapet kan anerkjennes beror dermed på om anerkjennelsen må anses som ordre public-stridig. Dette må som nevnt vurderes konkret i hver sak. Når det gjelder praksis hos utlendingsmyndighetene, bygger denne på en instruks fra Justis- og beredskapsdepartementet ([GI-13/2016](#))

Det pågår (per desember 2020) et lovarbeid som tar sikte på en nærmere lovregulering av anerkjennelse av utenlandske ekteskap inngått med en mindreårig i de tilfellene partene ikke hadde tilknytning til Norge da ekteskapet ble inngått.

§ 18a andre ledd

For tilfeller der minst en av partene hadde en sterk tilknytning til Norge da ekteskapet ble inngått, er det i § 18a andre ledd innført flere unntak fra hovedregelen om anerkjennelse. For at unntakene skal komme til anvendelse må minst en av partene være norsk statsborger eller fast bosatt her. Dersom en av partene hadde en slik tilknytning anerkjennes ikke ekteskap som er inngått uten at begge parter var til stede (stedfortrederekteskap), ekteskap inngått da minst en av partene var under 18 år, eller ekteskap inngått da en av partene allerede var gift.

Etter § 18a andre ledd, andre punktum, kan et slikt ekteskap likevel anerkjennes dersom sterke grunner taler for det. Myndigheten til å gi etterfølgende anerkjennelse er med virkning fra 1. januar 2016 lagt til Statsforvalteren i Oslo og Viken, med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som klageorgan.

Ekteskap inngått før ikrafttredelsen av bestemmelsen 1. juni 2007 rammes ikke av unntaket i § 18a andre ledd. Hvorvidt et slikt ekteskap kan anerkjennes i Norge, må vurderes etter hovedregelen i § 18a første ledd. Et slikt ekteskap kan dermed ikke anerkjennes på generelt grunnlag. Vurderingen må i stedet gjøres av den enkelte myndighet som behandler saken hvor dette spørsmålet må avklares. Søknad til Statsforvalteren om anerkjennelse av ekteskap inngått før dette tidspunktet må dermed avvises.

Nærmere om vilkårene for anerkjennelse etter § 18 a andre ledd

Begjæring fra partene

En forutsetning for at Statsforvalteren skal kunne vurdere søknad om anerkjennelse er at begge partene har fremmet en begjæring om dette. Dersom det ikke kan fremskaffes begjæring fra begge parter, skal søknaden om anerkjennelse avvises.

Det står ingenting, verken i loven eller i forarbeidene, om formkrav til begjæringen. I praksis har det ikke vært stilt strenge krav til begjæringens utforming. Det er for eksempel tilstrekkelig at begge parter har underskrevet søknaden om anerkjennelse.

Gyldig inngått ekteskap i utlandet

Det er en forutsetning for anerkjennelse at ekteskapet er gyldig inngått i vigselslandet. For en mer generell redegjørelse om denne vurderingen, se ovenfor under omtalen av bestemmelsens første ledd.

Ved søknad om anerkjennelse etter § 18a andre ledd bør partene fremlegge vigselsattesten i original eller i bekreftet kopi. Annen dokumentasjon for at ekteskapet er inngått bør bare unntaksvis godtas. Statsforvalteren kan alltid kreve oversettelse av dokumenter som legges fram. Oversettelse bør som hovedregel skje ved statsautorisert translatør i Norge eller utlandet. Alternativt har også oversettelse foretatt av universitets- eller høgskolelærer i språket, eller av kommunal tolketjeneste, blitt godtatt. Oversettelse foretatt ved, eller bekreftet av, norsk eller utenlandsk utenriksstasjon har også vært akseptert.

Som en klar hovedregel bør det kreves at det fremlagte dokumentet er legalisert, eventuelt påført apostille. Dette gjelder både dokumenter fra land hvor dets offentlige dokumenter generelt har lav troverdighet, og fra land hvor offentlige dokumenter generelt har høy troverdighet. For en nærmere omtale av kravet til legalisering, se [rundskriv Q-19/2020](#).

I de fleste tilfeller vil det være tilstrekkelig at vigselsdokumentet er legalisert eller påført apostille for at dokumentets ekthet kan legges til grunn. Det er imidlertid en del land hvor notoriteten (troverdigheten) til utstedte offentlige dokumenter er så lav at legalisering eller apostille alene ikke er tilstrekkelig for å legge opplysningene i dokumentet til grunn. Når det gjelder land det er vanskelig å fremskaffe troverdige dokumenter fra (se omtalen av § 18a første ledd) bør Statsforvalteren primært søke å få ekteskapsinngåelsen verifisert gjennom norsk utenriksstasjon, slik som ved saker om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser (se [rundskriv Q-19/2020](#)).

Hvis den relevante norske utenriksstasjonen ikke kan være behjelpelig med verifiseringen, bør det foretas en konkret helhetsvurdering av alle opplysningene i saken, jf. [forvaltningsloven § 17](#). I denne vurderingen bør de fremlagte dokumentenes troverdighet sees i sammenheng med andre opplysninger i saken. Det kan i denne sammenhengen være aktuelt å be partene om mer dokumentasjon. Opplysninger i pass eller andre identitetspapirer av nyere dato der sivilstand fremgår, kan bidra i helhetsvurderingen. Opplysninger i pass eller andre reisedokumenter kan også bekrefte om parten faktisk var til stede i vigselslandet da ekteskapet skal ha blitt inngått. Det vil også være relevant hvilke opplysninger partene tidligere har gitt til norske myndigheter. Statsforvalteren bør derfor be begge partene om å avgi en samtykkeerklæring for at deres utlendingssaker kan innhentes fra UDI. I tillegg til at utlendingssaken om familieinnvandring kan gi opplysninger om vigselen og omstendighetene rundt denne, kan også herboendes utlendingssak si noe om hvilke opplysninger herboende tidligere har gitt norske myndigheter. Partenes generelle troverdighet vil også være et moment i vurderingen av om ekteskapsinngåelsen kan legges til grunn. Er partenes forklaring om ekteskapsinngåelsen og omstendighetene rundt denne detaljert og konsekvent? Og sammenfaller forklaringene med opplysninger i øvrig dokumentasjon? Det er også naturlig å se hen til om forklaringene om ekteskapsinngåelsen er i tråd med vigselslandets regler og prosedyrer ved ekteskapsinngåelse. For kilder til informasjon om de ulike lands regler og prosedyrer, se ovenfor under omtalen til bestemmelsens første ledd.

Tilknytningskravet

For at § 18a andre ledd skal komme til anvendelse er det et krav om at minst en av partene var norsk statsborger eller var fast bosatt i Norge da ekteskapet ble inngått. Tilknytningen må ha vært til stede på vigselstidspunktet. Selv om en av partene på søknadstidspunktet har oppnådd tilstrekkelig tilknytning, må søknaden avvises hvis ingen av partene hadde slik tilknytning da ekteskapet ble inngått.

Hvem som er norsk statsborger følger [av lov 10. juni 2005 nr. 51 om norsk statsborgerskap](#).

Begrepet «*fast bosatt*» er i all hovedsak innholdsmessig sammenfallende med «*fast bosatt*»-begrepet i § 7 bokstav h og begrepet «*bopel*» i § 30b. For en nærmere redegjørelse for hvem som anses som fast bosatt, se derfor merknadene til § 30b, samt [rundskriv Q-18/2020](#) om

ekteskapsloven § 7 bokstav h. Se også [forskrift av 5. november 1992 nr. 979 om når en utenlandsk statsborger skal anses å være fast bosatt i Norge i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkårene](#). Forskriften gjelder direkte for vurdering av tilknytning i forhold til § 7 bokstav h, men er også naturlig å se hen til ved vurdering av tilknytning etter § 18a andre ledd.

Fordi hensynet bak tilknytningskravet i bestemmelsene er ulikt, er det imidlertid noen få innholdsmessige forskjeller.

Forskriften § 3 gir et eksempel på en slik forskjell. Bestemmelsen sier at en utenlandsk statsborger som har status som flyktning, og som er innvilget asyl i Norge, skal likestilles med norsk borger, selv om personen ikke er fast bosatt i landet. En slik sidestilling av flyktninger og norske borgere er det ikke grunnlag for etter § 18a andre ledd. Flyktninger må vurderes etter de vanlige kriteriene for om man er fast bosatt. Imidlertid vil det at en person har fått innvilget oppholdstillatelse etter [utlendingsloven § 28](#), bestemmelsen om oppholdstillatelse for personer som trenger beskyttelse (asyl), være et moment som trekker i retning av at personen har en berettiget forventning om varig opphold i Norge.

I forhold til § 18a, hvor en eller begge parter var under 18 år da ekteskapet ble inngått, vil også foreldrenes tilknytning til Norge kunne få en viss betydning ved vurderingen av parten eller partenes tilknytning.

Hvis ingen av søkerne oppfyller tilknytningsvilkåret på vigselstidspunktet må søknaden avvises. Ekteskapet vil da bli anerkjent etter hovedregelen i § 18a første ledd, dersom anerkjennelse ikke strider mot "*ordre public*". Statsforvalteren har imidlertid ikke kompetanse til å fatte et slikt vedtak. Vurderingen om anerkjennelse av ekteskapet må da, som nevnt ovenfor, gjøres av hver enkelt myndighet der anerkjennelse er relevant.

Sterke grunner

Forutsetningen for at et ekteskap kan anerkjennes etter § 18a andre ledd andre punktum er at "*sterke grunner*" taler for det.

Om det finnes sterke grunner for å anerkjenne det opprinnelig ikke-ankjente ekteskapet vil bero på en konkret og skjønnsmessig vurdering. Denne avgjørelsen hører under forvaltningens frie skjønn. I forarbeidene er det lagt til grunn at bestemmelsen er en snever unntaksregel, som kun tar høyde for anerkjennelse i de tilfellene hvor en ikke-ankjennelse vil være åpenbart urimelig.

Tidsaspektet kan være relevant. Har det for eksempel gått lang tid siden ekteskapsinngåelsen, og partene har innrettet seg etter at de er gift, vil dette være et moment som kan tale for anerkjennelse. Her må det imidlertid tas hensyn til at det kan være en risiko for at en part som eventuelt har blitt giftet bort mot sin vilje, også blir holdt tilbake i

opprinnelseslandet/hjemlandet mot sin vilje. Hvorvidt dette momentet skal være relevant må derfor vurderes nøye og konkret, og ses i sammenheng med andre momenter i saken.

Dersom en av partene har en betydelig sterkere tilknytning til vigselslandet enn til Norge, kan dette være et moment. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom parets eneste tilknytning til Norge består av et norsk statsborgerskap for en av partene, og vedkommende i lang tid har vært bosatt i vigselslandet. I slike tilfeller kan det være at man ikke har hatt samme forutsetning for å sette seg inn i norsk ekteskapslovgivning. Foreldrenes tilknytning til Norge kan også være relevant i sammenheng med vurderingen av om partene har hatt forutsetning for å sette seg inn i norsk ekteskapslovgivning.

At partene har, eller venter barn i forholdet, gir ingen automatikk i å få etterfølgende godkjenning. Det er viktig å være oppmerksom på at det også i slike tilfeller kan ha blitt utøvet tvang, og kvinnen kan være presset inn i et ufrivillig svangerskap. Det er ikke gitt at en etterfølgende godkjenning av ekteskapet nødvendigvis vil være til barnets beste dersom ekteskapet som ligger til grunn er gjennomført ved tvang. Det må derfor foretas en konkret og grundig vurdering i det enkelte tilfelle, der barnets beste skal være et grunnleggende hensyn.

Statsforvalteren skal som nevnt ovenfor ikke gjøre en vurdering av om ekteskapsinngåelsen faktisk oppfyller formreglene i vigselslandet. Det avgjørende er om ekteskapet er formelt gyldig i vigselslandet. Er partene registrert som gift, og anses som ektefeller etter vigselslandets rett, er dette tilstrekkelig til at ekteskapet må anses gyldig i § 18a sin forstand. Klare materielle brudd på vigselslands rett ved ekteskapsinngåelsen kan imidlertid trekkes inn som et moment som taler mot en anerkjennelse.

Hvis det er opplysninger som viser at manglende anerkjennelse av ekteskapet vil kunne få andre sterke negative konsekvenser for ekteparet, kan dette også være et moment av betydning. I forvaltningspraksis har det vært vektlagt at partene ikke har mulighet til å utøve familieliv i vigselslandet, alternativt i et tredjeland. At partene på kort sikt ikke kan utøve familieliv i Norge, kan ikke tillegges særlig vekt da det vil gjelde for de fleste tilfellene som faller inn under bestemmelsen. Et annet eksempel på en slik særlig negativ konsekvens, vil være at partene ikke kan få skilsmisse i vigselslandet. I enkelte land kreves det at begge parter er til stede for at skilsmisse kan gis. Hvis den ene parten har status som flyktning i Norge, vil det være et moment at partene vanskelig kan pålegges å skille seg og gifte seg på nytt. En påstand om at det ikke er mulig for partene å skille seg, og gifte seg på nytt, må imidlertid vurderes grundig i hver enkelt sak. Her vil det være sentralt med informasjon fra [Landinfo](#) og [informasjonsbasen](#) med landinformasjon på Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets nettside.

Særlige momenter i vurderingen hvor en av partene var under 18 år

Selv om partenes alder på vigselsstidspunktet ikke er avgjørende, vil det i praksis ha relativt stor betydning. Desto yngre en part var, desto sterkere grunner kreves.

Det er først og fremst partenes alder på vigselstidspunktet som er relevant. Det forhold at partene i ettertid har oppnådd en alder som gjør at ekteskap kan inngås i Norge, skal ikke *alene* føre til at ekteskapet anerkjennes. Hovedhensikten med å forby ekteskap før 18-årsalderen er at den unge i alminnelighet ikke har nådd den modenhet eller evne som kreves for selvstendig å ta stilling til konsekvensene av å inngå ekteskap. Dersom et for tidlig inngått ekteskap skulle bli anerkjent i ettertid, *kun* på bakgrunn av at den unge var blitt 18 år, ville den unge ikke fått muligheten til å ta stilling til spørsmålet om ekteskap i moden alder. Den opprinnelige mangelen består uavhengig av personens stigende alder.

Hvorvidt ekteskapet kunne ha gitt grunnlag for dispensasjon fra alderskravet i tidligere § 1a i ekteskapsloven kan være et moment der ekteskapet er inngått før den absolutte 18 årsgrensen trådte i kraft. Dette må likevel sees i sammenheng med andre momenter i saken.

Dersom det faktisk foreligger tillatelse fra statsforvalteren etter tidligere § 1a til å inngå ekteskap før 18 år, må ekteskapet anerkjennes. Dette fremgår av forarbeidene til bestemmelsen, Ot. prp. nr. 100 (2005-2006). Det har da ikke skjedd en omgåelse av norske regler med hensyn til alderskravet for å inngå ekteskap.

Ved søknad om anerkjennelse av ekteskap inngått med en mindreårig, bør parten som var mindreårig ha vært intervjuet av norske myndigheter. Bakgrunnen for dette er at det vil gi en bedre mulighet til å avdekke om den mindreårige har vært utsatt for press og tvang. Den mindreårige må i intervjuet ha hatt mulighet til å si ifra om vedkommende har følt seg presset eller tvunget til å inngå ekteskapet, uten at ektefelle, øvrig familie eller andre har vært til stede.

I en del saker vil den mindreårige parten allerede være intervjuet av utlendingsmyndighetene i forbindelse med søknad om familieegjenforening. I slike tilfeller er det som regel ikke nødvendig at det avholdes nytt intervju. Dersom det ikke er foretatt intervju av utlendingsmyndighetene har integreringsrådgivere ved norske utenriksstasjoner vært behjelpelig med å avholde intervju. Dersom den mindreårige bor i Norge, kan Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet foreta intervjuet.

Særlige momenter i vurderingen hvor en av partene allerede var gift (bigamitilfellene)

Er ektefellen fra første ekteskap død etter at ekteskap nr. 2 er inngått, kan dette tale for at sistnevnte ekteskap blir anerkjent. Det samme gjelder hvis ekteskap nr. 1 er oppløst ved skilsmisse eller på annen måte. Det må stilles strenge dokumentasjonskrav til at det første ekteskapet er oppløst enten ved død, skilsmisse eller på annen måte (for eksempel omstøtelse eller oppløsning), for at ekteskapet skal kunne anerkjennes.

Dersom ekteskapet er oppløst i et annet land, må den utenlandske skilsmissen først anerkjennes av statsforvalteren, jf. prinsippet i [lov 2. juni 1978 nr. 28 om anerkjennelse av utenlandske](#)

[skilsmisser og separasjoner § 4](#) første ledd andre punktum. Søknaden om anerkjennelse av skilsmissen blir da en separat sak.

Dersom statsforvalteren anerkjenner en utenlandsk skilsmisse som er oppnådd før ekteskap nr. 2 er inngått, må søknaden om anerkjennelse av ekteskapet avvises. Ekteskapet vil da ikke være inngått i strid med § 18a andre ledd (med mindre det også foreligger andre grunnlag for at ekteskapet faller under bestemmelsen).

Dersom det første ekteskapet er oppløst ved død skal det normalt fremlegges dødsattest. Det vises her til kapittelet om «gyldig ekteskap», og de kravene som stilles til dokumentasjonen der (oversettelse og legalisering).

Selv om det første ekteskapet er oppløst skal det ikke være noen automatikk i å få anerkjennelse. Søknad om etterfølgende anerkjennelse skal ikke være et valgfritt alternativ til å vente med å inngå ekteskap nr. 2 til det første ekteskapet er oppløst.

Mange søkere vil påberope seg at de inngikk ekteskapet i den tro at det første ekteskapet var oppløst. I slike tilfeller bør man vurdere i hvilken grad rettsvillfarelsen kan anses unnskyldelig. Det bør i denne forbindelse tillegges vekt om partene raskt har gått til skritt for å få det første ekteskapet oppløst etter at de ble oppmerksomme på at dette fortsatt bestod. Det bør også legges vekt på om vilkårene for skilsmisse faktisk var oppfylt da ekteskap nr. 2 ble inngått. Har for eksempel ektefellene i det første ekteskapet vært separert i en årrekke, uten at separasjonen har blitt brutt, kan dette tale for anerkjennelse.

Særlige momenter i vurderingen hvor ekteskapet er inngått uten at begge partene var til stede under vigselen (stedfortrederekteskap)

Hvorvidt begge parter kan sies å ha vært til stede under vigselen, kan i mange tilfeller være et tvilsspørsmål. Enkelte land har en tradisjon for at ekteskap inngås ved representant for bruden, men at bruden er til stede i samme rom eller i rommet ved siden av. Et slikt ekteskap anses ikke som stedfortrederekteskap, og en søknad om anerkjennelse etter § 18a andre ledd må i et slikt tilfelle avvises. Det må derfor foretas en grensdraging mellom representasjon under vielsen og stedfortrederekteskap.

Også av andre grunner kan det være vanskelig å fastslå om et ekteskap er et stedfortrederekteskap. I mange land består vigselen av flere separate handlinger. Ekteskapsinngåelsen består gjerne av en religiøs seremoni med påfølgende bryllupsfest og registrering hos offentlige myndigheter. De ulike handlingene skjer gjerne til ulik tid og det vil være forskjellig fra land til land på hvilket tidspunkt eller hvilken handling som er avgjørende for når ekteskapet anses gyldig inngått/juridisk bindende. I noen tilfeller vil partene ha vært til stede ved den ene av handlingene, men ikke den andre. Det må da tas stilling til om den handlingen hvor kun en av partene var til stede må anses å være avgjørende for om ekteskapet

er gyldig og juridisk bindende inngått, slik at ekteskapet anses som et stedfortrederekteskap. Informasjon om ekteskapsregler i ulike land kan finnes i [landinformasjonsbasen](#) på Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets nettsider. Informasjon kan også finnes på [Landinfo](#) sine nettsider. Slik informasjon kan være til hjelp for å kunne fastslå om det dreier seg om et stedfortrederekteskap.

I tilfeller hvor man legger til grunn at det foreligger et stedfortrederekteskap, må det gjøres en helhetsvurdering av om sterke grunner taler for å anerkjenne ekteskapet. Lovforarbeidene har som eksempel på tilfeller hvor anerkjennelse kan være aktuelt, vist til situasjoner i krigsområder der det kan være veldig vanskelig for den enkelte å være til stede ved eget giftemål. I enkelte tilfeller kan det være slik at den ene parten ikke kan returnere til hjemlandet, for eksempel som følge av at vedkommende er forfulgt. Situasjonen kan videre være slik at det ikke finnes noen myndighet å søke om utreisevisum hos, eller noen enkel adgang til å bevege seg fritt over landegrensene. Det må uansett alltid foretas en konkret vurdering opp imot formålet med bestemmelsen.

Kapittel 4. Oppløsning av ekteskap. Separasjon

Til § 19 Oppløsning av ekteskap

§ 19 er en oversiktsbestemmelse som angir forskjellige måter å få oppløst et ekteskap på.

Et ekteskap kan oppløses ved skilsmisse i fire forskjellige tilfeller:

- På grunnlag av en forutgående separasjon, jf. § 21
- På grunnlag av et forutgående samlivsbrudd, jf. § 22
- På grunnlag av overgrep og tvangsekteskap, jf. § 23
- På grunnlag av ulovlig inngått ekteskap, jf. § 24

Til § 20 Separasjon

§ 20 første ledd gir hver av ektefellene et ubetinget krav på separasjon, uten hensyn til den andre ektefellens ønske. Det er ikke noe krav om at ektefellen begrunner hvorfor hun eller han ønsker separasjon. Den som har søkt om separasjon kan tilbakekalle søknaden inntil endelig vedtak om separasjon foreligger.

I § 20 andre ledd er det oppstilt et krav om at ektefellene må ha levd atskilt i separasjonstiden for at de skal få innvilget skilsmisse. Formålet med separasjonsinstituttet er å unngå overilte skilsmisser (NOU 1986:2 s. 77).

Dersom ektefellene fortsetter eller gjenopptar samlivet, vil separasjonen miste sin rettsvirkning, jf. § 20 andre ledd første punktum. Ifølge § 20 andre ledd andre punktum gjelder dette likevel ikke dersom det dreier seg om *«samliv i en overgangstid»* inntil samlivet blir brutt, eller *«kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet»*. Partene skal gis mulighet til sammen å kunne overveie situasjonen og eventuelt søke forsoning.

Praktiseringen av disse reglene må bero på skjønn, både når det gjelder om partene har hatt et samliv i lovens forstand og om dette i tilfelle har gått utover *«samliv i en overgangstid»* eller *«kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet»*.

Det er først under behandlingen av en eventuell skilsmisssak at statsforvalteren skal ta stilling til hvorvidt separasjonen er brutt. Av denne grunn må statsforvalteren også kunne behandle ny søknad om separasjon uten at det er avgjort om den tidligere separasjonen har mistet sin virkning. Dette kan være aktuelt hvor en eller begge parter er i tvil om separasjonen fortsatt har rettsvirkning. I et slikt tilfelle vil en ny separasjonsbevilling kunne forhindre at partene må vente til et eventuelt avslag på søknad om skilsmisse med å få påbegynt ny separasjonsperiode. Dersom statsforvalteren ved en eventuell søknad om skilsmisse etter ekteskapsloven § 21 finner at den første separasjonen ikke har mistet sin rettsvirkning, er det denne som danner grunnlag for skilsmissen.

Lovens krav til atskillelse er at ektefellene ikke fortsetter eller gjenopptar *«samlivet»*. Statsforvalteren må derfor vurdere om partene rent faktisk har hatt et samliv i lovens forstand i separasjonstiden. I mange tilfeller er dette uproblematisk. Det opplyses i søknaden at partene har flyttet fra hverandre. Dette bekreftes av vitneerklæring vedlagt søknaden, og bestrides ikke av den andre parten. Hvis partene har motstridene forklaringer må statsforvalteren ta stilling til hvilket faktum som skal legges til grunn. Dette er en ren bevisvurdering. Se mer om bevisvurderingen lenger ned i kapitlet.

I noen tilfeller kan det også etter at faktum er klarlagt være vanskelig å fastslå om partene har hatt et samliv i lovens forstand. Relevante momenter i vurderingen av om partene har hatt et samliv i lovens forstand er bl.a. omfanget og hyppigheten av kontakten, ektefellenes hensikt med kontakten, og hvordan de har innrettet seg praktisk og økonomisk. Dersom ektefellene har barn sammen kan det i større grad aksepteres at partene tilbringer tid sammen uten at det regnes som fortsettelse eller gjenopptakelse av samlivet. Det er presisert i forarbeidene at ektefellene i en viss utstrekning må kunne bo sammen eller dra på ferie sammen uten at virkningene av separasjonen dermed faller bort, hvis dette er for at begge skal kunne ha samvær med barna (Ot.prp. nr. 28 (1990-1991)). Dette gjelder ikke minst der ektefellene bor langt fra hverandre. Det kan ikke være avgjørende at ektefellene har hatt seksuell kontakt. Ektefeller som har innrettet seg i klart atskilte boenheter innenfor tidligere felles bolig, har ikke et samliv i lovens forstand. Etter praksis kreves det at boenheten er av en slik art at den kunne ha vært leid ut til utenforstående, som en hybel eller sokkelleilighet.

Dersom det legges til grunn at partene har hatt et samliv i separasjonstiden må det gjøres en vurdering av om samlivet tidsmessig har gått ut over «*samliv i en overgangstid*» eller «*kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet*». Etter tidligere praksis har det vært godtatt en overgangstid på 8-9 uker, mens det for forsøk på å gjenoppta samlivet ikke har vært angitt i rundskriv hvilken tidsperiode som aksepteres. Etter praksis har det imidlertid etter en samlet vurdering vært godtatt inntil 3 måneders forsøk på å gjenoppta samlivet, og Bufdir anser at det samme bør gjelde for samliv i en overgangstid. For samliv i en overgangstid og kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet, godtas det derfor en periode på inntil 3 måneder. I situasjoner der partene har fortsatt eller gjenopptatt samlivet i flere perioder, må det vurderes om omfanget samlet overstiger 3 måneder.

Ektefeller som har bodd sammen i separasjonstiden i en eller flere periode(r) på inntil 3 måneder oppfyller lovens vilkår for å få innvilget skilsmisse. Statsforvalteren skal i så tilfelle ikke foreta ytterligere vurderinger.

Ektefeller som bor sammen i felles bolig som ikke er innrettet i klart atskilte boenheter, utover det som anses som «*samliv i en overgangstid*» eller «*kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet*», anses i utgangspunktet for å ha fortsatt/gjenopptatt samlivet. Et slikt bofellesskap kan unntaksvis likevel godtas, ut fra en skjønnsmessig helhetsvurdering av begrunnelsen for bofellesskapet, varigheten av bofellesskapet, og hvordan partene har innrettet seg praktisk og økonomisk. Partene må ha en tungtveiende grunn for bofellesskapet, og de må i størst mulig grad ha innrettet seg atskilt. Da avgjørelsen vil bero på en skjønnsmessig helhetsvurdering av disse tre momentene, er det vanskelig å si noe konkret om hvilken varighet av bofellesskapet som kan godtas. Desto lengre varighet av bofellesskapet, desto strengere krav til begrunnelse og innrettelse. Hver av partenes hensikt med bofellesskapet vil også ha betydning for vurderingen.

Det er flere forhold og hensyn som kan utgjøre en tungtveiende grunn for manglende atskillelse, for eksempel alvorlig sykdom hos den ene parten. I praksis kreves det dokumentasjon på at ektefellene som følge av diagnosen hadde behov eller utfordringer som tilsa at de måtte bo sammen utover "*samliv i en overgangstid*" eller "*kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet*".

Videre kan hensynet til felles barn i særlige tilfeller være en tungtveiende grunn. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom barnet har spesielle behov eller kroniske sykdommer, som tilsier at foreldrene hadde behov for å bo sammen i en lengre tid av hensyn til barnets helsetilstand.

En annen tungtveiende grunn kan være tvist om retten til felles bolig, eller der den parten som plikter å flytte har motsatt seg dette. I slike tilfeller kreves det dokumentasjon på hvilke aktive skritt som er tatt for å få parten ut av felles bolig, for eksempel hvorvidt det er startet en rettslig prosess.

Også andre forhold og hensyn kan etter en konkret vurdering utgjøre en tungtveiende grunn.

En begrunnelse som ofte ses i praksis, er at den ene parten har hatt vanskeligheter med å skaffe seg ny bolig, grunnet en vanskelig praktisk eller økonomisk situasjon. Dette er som hovedregel ikke en tungtveiende grunn, med mindre parten var i en situasjon som gjorde det spesielt vanskelig å skaffe seg en annen bolig. Dette må i så fall vurderes konkret i den enkelte sak.

Det presiseres at det er en forutsetning at partene ikke har hatt til hensikt å fortsette samlivet, men at disse situasjonene kun har medført en utsettelse av flytting fra felles bolig.

Statsforvalteren bør informere partene om at dokumentasjon som underbygger deres begrunnelse for samliv utover "*en overgangstid*" eller "*kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet*" ofte vil være av stor betydning for utfallet av saken. Partene skal gis mulighet til å fremlegge slik dokumentasjon.

Ved bevisvurderingen av om atskillelseskravet i ekteskapsloven § 20 andre ledd er oppfylt må det gjøres en konkret helhetsvurdering. Atskillelserklæringen har stor bevismessig verdi, blant annet fordi den er et bevis avgitt til det offentlige, og er påført straffetruassel ved falsk forklaring. Andre momenter i bevisvurderingen kan være fremlagt leiekontrakt, bekreftelse fra utleier, eller bekreftelse fra eksempelvis krisesenter. I praksis er det sett hen til om partene har vist ytre tegn til endringer i sitt samliv etter separasjonen, da det forventes at partene tar steg for å endre sin livssituasjon både økonomisk og praktisk. For eksempel vil det at en ektefelles utdannings- eller arbeidssituasjon fører til mye fravær fra felles bolig, ikke i seg selv kunne anses som et samlivsbrudd. Det bemerkes at melding om opphør av separasjon i seg selv ikke er avgjørende for om rettsvirkningene av separasjonen er bortfalt. Det er det reelle forholdet som er avgjørende, og en slik melding vil derfor kunne være et moment i en helhetsvurdering.

I saker hvor partene er uenige om de faktiske forholdene kan det være hensiktsmessig å innhente opplysninger fra folkeregisteret, skattemyndigheten, NAV eller andre offentlige instanser. Det kan i enkelte tilfeller også være hensiktsmessig å be om dokumentasjon på overtakelse av ny bolig, leiekontrakt, etc. Dersom den ene parten mottar barnebidrag, overgangsstønad eller andre ytelser som tilfaller aleneforsørgere, taler dette for at partene ikke har fortsatt/gjenopptatt samlivet. I helhetsvurderingen kan det ikke legges avgjørende vekt på en avtale om å flytte fra hverandre, en flyttemelding sendt folkeregistermyndigheten m.v., dersom ikke partene rent faktisk lever atskilt.

Dersom det etter en samlet vurdering av bevisene skulle oppstå bevistvil, vil denne i alminnelighet gå utover den ektefelle som bestrider at vilkårene for skilsmisse er oppfylt. Det er dermed den parten som mener at virkningene av separasjonen har falt bort som *ved bevistvil* har bevisbyrden, og må dokumentere dette.

Parter som har fått separasjonsbevilling, men som gjenopptar samlivet, vil kunne ha behov for å bli omregistrert i folkeregisteret. Registrering av sivilstand er regulert i lov og forskrift om folkeregistrering. Registrering er en oppgave under folkeregistermyndigheten. Ektefellers status

som gift/separert er av betydning for saksbehandlingen hos ulike offentlige myndigheter, bl.a. ved avgjørelser om ytelser fra det offentlige, skatt og arv.

Til § 21 Skilsmisse etter separasjon

Etter § 21 er separasjonstidens lengde ett år, uavhengig av om partene er enige om skilsmisse eller ikke.

Separasjonstiden starter når bevilling til separasjon blir gitt, og dette starttidspunktet kan ikke forskyves. Dette innebærer at dersom partene fortsetter å bo sammen etter at separasjonsbevilling er gitt, kan ikke det at forhold at partene venter ett år fra de faktisk flytter fra hverandre og til de søker om skilsmisse, føre til at separasjonen igjen får rettsvirkninger.

Virkingen av separasjonen faller også bort hvis ektefellene, etter å ha bodd atskilt i minst ett år, gjenopptar samlivet.

Midlertidig separasjon etter § 92 gir ikke grunnlag for skilsmisse.

For at en utenlandsk separasjon skal kunne legges til grunn for en norsk skilsmisse, må separasjonen anerkjennes, jf. [lov 2. juni 1978 nr. 38 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner § 4](#) andre ledd. Myndighet til å anerkjenne utenlandske separasjoner og skilsmisser ligger til statsforvalterne, med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet som klageorgan. Det er et vilkår for at en utenlandsk separasjon skal gjelde her i landet at separasjonen, i likhet med norsk separasjon, gir et ubetinget krav på skilsmisse etter en viss tid. Se også [rundskriv Q-19/2020](#) om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner.

Til § 22 Skilsmisse etter samlivsbrudd

Ifølge § 22 har hver av partene et ubetinget krav på direkte skilsmisse når samlivet faktisk har vært brutt i minst to år. Når det gjelder kravet til atskillelse og virkingen av samliv etter bruddet, gjelder i hovedsak det som er sagt ovenfor om samliv i separasjonstiden.

Selv om det er gitt separasjonsbevilling etter § 20, vil partene likevel kunne begjære skilsmisse etter § 22 på grunnlag av faktisk samlivsbrudd.

Statsforvalteren har kompetanse til å behandle søknad om skilsmisse etter § 22 dersom det foreligger uttrykt enighet mellom ektefellene om at atskillelseskravet i § 22 er oppfylt. Hvis det ikke foreligger slik uttrykt enighet skal avgjørelse i skilsmissesaken treffes av domstolen, jf. § 27 andre ledd bokstav b.

Dersom partene sender inn søknad om skilsmisse etter § 22 i fellesskap, legges det til grunn at det foreligger uttrykt enighet mellom dem om at atskillelseskravet i § 22 er oppfylt. Ved ensidig skilsmissesøknad skal statsforvalteren tilskrive den andre parten for å bringe på det rene om vedkommende er enig i at partene har levd fra hverandre i minst to år. Dersom vedkommende ikke er enig, eller ikke besvarer statsforvalterens henvendelse, skal saken avvises på det grunnlag at det ikke foreligger uttrykt enighet mellom partene. Enigheten må være uttrykt som ledd i statsforvalterens behandling av skilsmissesaken. Det er ikke tilstrekkelig med stilltiende samtykke. Det er heller ikke tilstrekkelig at partene ikke har uttrykt uenighet. Det presiseres at statsforvalteren skal tilskrive den andre parten selv i tilfeller der det fremstår som åpenbart at atskillelseskravet i § 22 ikke er oppfylt. En vurdering av om atskillelseskravet er oppfylt er en bevisvurdering som statsforvalteren ikke har kompetanse til å foreta dersom det ikke foreligger uttrykt enighet mellom partene. Kompetansen til å vurdere atskillelseskravet ligger i disse tilfellene hos domstolen.

Dersom det foreligger uttrykt enighet mellom partene, og statsforvalteren dermed kan behandle søknaden, må statsforvalteren likevel foreta en selvstendig bevisvurdering av om atskillelseskravet i § 22 er oppfylt. Som et ledd i denne vurderingen bør statsforvalteren innhente opplysninger fra folkeregisteret.

Til § 23 Skilsmisse på grunn av overgrep og tvangsekteskap

Etter § 23 kan en ektefelle kreve direkte skilsmisse uten forutgående separasjon eller forutgående samlivsbrudd ved alvorlige overgrep eller ved tvangsekteskap. En ektefelle kan etter § 23 første ledd kreve skilsmisse dersom den andre ektefellen med hensikt har forsøkt å drepe ham eller henne eller barna, eller forsettlig har utsatt dem for alvorlig mishandling. Det samme gjelder dersom ektefellen har opptrådt på en måte som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt for slik atferd. Det tenkes her både på verbale trusler og truende opptreden ellers. Med «*forsøkt å drepe*» menes forsøk slik det er definert i [straffeloven § 16](#). Straffri forberedelse faller utenfor. Straffefri forberedelse kan imidlertid være egnet til å framkalle slik frykt som er nevnt i andre punktum. På samme måte omfatter «*utsatt for alvorlig mishandling*» i prinsippet bare fullbyrdede handlinger, men forsøk kan falle inn under andre punktum.

En rekke ulike straffebud kan omfattes av begrepet «*utsatt for alvorlig mishandling*». Dette gjelder for eksempel bestemmelsene i straffeloven kapittel 24, 25 og 26, om henholdsvis vern av den personlige frihet og fred, voldslovbrudd og seksuallovbrudd. Hvorvidt det er tale om alvorlig mishandling, må avgjøres konkret ut fra blant annet handlingens art og graden av alvor. Samfunnets syn til enhver tid på slike handlinger vil være avgjørende for om bestemmelsen skal komme til anvendelse. Hvis mishandlingen skjer flere ganger, kan dette gjøre mishandlingen alvorlig i lovens forstand selv om det enkelte tilfelle av mishandling isolert sett ikke kan anses som alvorlig.

Det er ikke noe vilkår for å anvende § 23 at ektefellen er straffedømt for forholdet. Det er heller ikke noe vilkår at ektefellen må ha vært tilregnelig på handlingstidspunktet, jf. straffeloven § 20.

§ 23 andre ledd inneholder bestemmelser om søksmålsfrister for skilsmisse etter første ledd.

§ 23 tredje ledd gir en ektefelle krav på direkte skilsmisse dersom vedkommende har blitt tvunget til å inngå ekteskapet ved rettstridig adferd. Ektefellen står fritt til enten å kreve direkte skilsmisse eller å kreve ekteskapet kjent ugyldig etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd. Vurderingene etter § 23 tredje ledd skal være de samme som etter ekteskapsloven § 16 tredje ledd. Videre skal innholdet i begrepet «*tvangsekteskap*» være det samme som i ekteskapsloven § 16 tredje ledd.

Krav om direkte skilsmisse etter § 23 tredje ledd kan også gjøres gjeldende mot en ektefelle som har vært uvitende om den utøvde tvangen.

Søksmålsfristen for skilsmisse etter § 23 tredje ledd er den samme som ved krav om dom på ugyldighet etter ekteskapsloven § 16 fjerde ledd. Sistnevnte bestemmelse fastslår at søksmålet må være reist innen seks måneder etter at ektefellen er blitt fri for tvangen. Det pågår per desember 2020 et lovarbeid med tanke på å utvide denne fristen til ett år. Søksmålet må uansett være reist innen fem år etter inngåelsen av ekteskapet.

Til § 24 Oppløsning av ekteskap som er inngått i strid med §§ 1 a, 3 eller 4

§ 24 første ledd gir hver av ektefellene krav på umiddelbar oppløsning av:

- ekteskap inngått i strid med 18-årsgrensen,
- ekteskap inngått mellom nære slektninger, eller
- ekteskap inngått i strid med forbudet mot bigami.

Dersom partene selv ikke tar initiativ til å få ekteskapet oppløst, er statsforvalteren gitt en selvstendig søksmålsrett i § 24 andre ledd. I enkelte tilfeller kan det gjøre mer skade enn gagn å oppløse ekteskapet, spesielt der ektefellene har barn sammen. Statsforvalteren kan beslutte at det ikke skal reises sak eller at saksanlegget skal utsettes, dersom «*sterke grunner*» taler for det. Momenter i vurderingen av om det foreligger sterke grunner kan blant annet være hensynet til felles barn, og hensynet til partene, dersom disse har levd lenge sammen og har vært i unnskyldelig uvitenhet om ekteskapshindringen.

§ 24 tredje ledd gir ektefellen i det første ekteskapet rett til å kreve dette ekteskapet oppløst ved skilsmisse når den andre ektefellen gjør seg skyldig i bigami.

§ 24 fjerde ledd bestemmer at ekteskap som er inngått i strid med forbudet mot bigami ikke lenger kan kreves oppløst etter denne paragraf dersom det første ekteskapet i mellomtiden er blitt oppløst.

Til § 25 Virkningen av separasjon og skilsmisse

§ 25 første ledd innebærer at virkningen av separasjon og skilsmisse inntreffer allerede på det tidspunktet statsforvalteren gir bevilling eller retten avsier dom. Virkningstidspunktet gjelder uavhengig av om vedtaket er meddelt partene. Virkningstidspunktet gjelder også uavhengig av om vedtaket blir påklaget, men virkningen faller bort dersom klagen fører til endring av vedtaket (NOU 1986:2 Innstilling til ny ekteskapslov s. 101).

Blant rettsvirkningene knyttet til en separasjon, kan nevnes retten til å kreve felleseieskifte, jf. ekteskapsloven § 57, og bortfall av retten til legalarv på grunnlag av ekteskap, jf. [arveloven](#) § 8, jf. § 6. Videre bortfaller retten til å sitte i uskiftet bo, jf. arveloven § 8, jf. kapittel 3, og retten til forsikringer der ektefellen er begunstiget, jf. [forsikringsavtaleloven § 15-1](#) andre ledd.

§ 25 andre ledd innebærer at partene likevel ikke har rett til å inngå nytt ekteskap før bevillingen om skilsmisse er blitt endelig eller dommen rettskraftig. Det minnes her om at partene på forhånd har mulighet til å frafalle retten til å klage over bevillingen, jf. § 29 tredje ledd. Bevillingen blir da straks endelig, uten å måtte avvente klagefristen, med den følge at ektefellene har adgang til å gifte seg på nytt fra tidspunktet bevilling ble gitt.

§ 25 tredje ledd gjelder når et bevillingsvedtak om skilsmisse og separasjon er endelig, i tilfeller der vedtaket har vært gjenstand for klage. Da regnes ikke vedtaket som endelig før etter utløpet av søksmålsfristen i § 29 femte ledd.

Kapittel 5. Behandling av saker om oppløsning av ekteskap og om separasjon

Til § 25a Virkeområde

§ 25a er bestemmende for virkeområdet for kapittel 5. Bestemmelsen fastslår at kapittelet kommer til anvendelse i saker om separasjon og skilsmisse som reises for statsforvalteren (bokstav a), og i ekteskapsaker for domstolen (bokstav b).

“Ekteskapsak” er for det første definert som saker om et ekteskap består eller ikke består. Dette vil gjelde saker med spørsmål om gyldighet av ekteskapet etter § 16, spørsmål om ekteskapet er oppløst (anerkjennelse av utenlandsk skilsmisse), og spørsmål om anerkjennelse

av utenlandske ekteskap etter ekteskapsloven § 18a. For det andre er søksmål om oppløsning av ekteskap og søksmål om separasjon definert som ekteskaps sak. Bokstav b er en direkte videreføring av definisjonen av ekteskaps sak i tidligere tvistemålsloven § 416.

Til § 26 Mekling m v.

Det følger av § 26 at foreldre med felles barn under 16 år skal møte til mekling før sak om separasjon (§ 20) eller skilsmisse på grunnlag av samlivsbrudd (§ 22) kan bringes inn for statsforvalteren eller domstol. Formålet med meklingen er å få foreldrene til å komme fram til en avtale om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast, og samværsrett. Under meklingen skal det legges vekt på hva som vil være den beste ordningen for barnet eller barna. Det skal ikke mekles når det kreves skilsmisse etter § 21, uavhengig av om det er født barn i separasjonstiden.

Departementet har ved [forskrift 18. desember 2006 nr. 1478 om mekling etter ekteskapsloven og barneloven](#) gitt nærmere regler om mekling. I [rundskriv Q-02/2008](#) har departementet gitt retningslinjer for anvendelse av forskriften. Dette rundskrivet er per desember 2020 under revidering.

Til § 26a Opplysningsplikt til barneverntjenesten

Etter ekteskapsloven § 26a har meklere opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. Det vises til rundskrivet om mekling.

Til § 27 Hvilken myndighet som avgjør saken

§ 27 gir regler om kompetansefordelingen mellom statsforvalteren og domstolen i ekteskaps saker.

Første ledd gir statsforvalteren kompetansen til å gi separasjon og skilsmisse, med mindre kompetansen er gitt til domstolen etter de særlige bestemmelsene i andre og tredje ledd.

Følgende saker skal behandles av domstolen:

- Skilsmisse på grunn av overgrep eller tvang, jf. § 23
- Oppløsning av ekteskap inngått mellom for nært beslektede, jf. § 24
- Oppløsning av bigami-ekteskap, jf. § 24
- Saker hvor en verge krever separasjon eller skilsmisse på vegne av en ektefelle som er fratatt sin rettslige handleevne, jf. § 28 andre ledd

- Sak om å få kjent et ekteskap ugyldig på grunn av tvang, jf. § 16 tredje ledd. (Dette følger ikke av § 27, men direkte av § 16)
- Skilsmisse etter to års faktisk separasjon (§ 22) dersom partene ikke er enige i at vilkårene er oppfylt

Når det gjelder sistnevnte punkt kan partene kun anses enige dersom de har gitt uttrykk for enigheten. Se merknader til § 22 for nærmere beskrivelse av hva som ligger i dette.

Separasjon etter § 20 og skilsmisse etter § 22 skal dessuten avgjøres av retten når kravet blir reist i sak om skilsmisse som er brakt inn for retten på annet grunnlag, eller i forbindelse med annen sak etter ekteskapsloven eller barneloven som har sammenheng med kravet om separasjon/skilsmisse. Det vises til § 27 tredje ledd.

Det er særlig tvister etter barneloven og ekteskapsloven som vil være aktuelle i denne forbindelse (foreldreansvaret, hvor barnet skal bo fast, samværsrett, underholdsbidrag, deling av formuen, bruksrett til bolig mv). Ektefellene kan i disse tilfellene begjære separasjon etter § 20 eller skilsmisse etter § 22 i samme sak, og slipper å gå veien om statsforvalteren for dette. Det er i loven ikke vist til § 21, men det antas at retten også kan gi skilsmisse etter denne bestemmelsen når vilkåret om ett års separasjonstid er oppfylt, og det må antas at retten har slik kompetanse. Dette synet støttes av det som kommer fram på s 102 i Ot.prp.nr.28 (1990–1991) om ekteskapsloven, i merknadene til § 27, samt i Vera Holmøy og Peter Lødrups kommentarutgave (3. utgave 2013) til Ekteskapsloven side 158.

Det kan forekomme at en av partene, eller partene i fellesskap, søker statsforvalteren om separasjon eller skilsmisse i henhold til §§ 20 til 22 etter at sak om skilsmisse er brakt inn for retten på annet grunnlag. Dreier det seg om en søknad etter § 20 eller § 22, kan statsforvalteren ikke behandle saken før rettssaken er hevet ved rettskraftig kjennelse, jf. § 27 tredje ledd.

Statsforvalteren kan eventuelt gi partene en kort frist til å ordne dette. Søkes det statsforvalteren om skilsmisse etter § 21, enten i fellesskap eller etter ensidig begjæring, kan saken neppe avvises med den begrunnelse at saken står for retten. Justisdepartementets lovavdeling har antatt (Jnr. 3103/90 E) at statsforvalteren i slike tilfeller ikke kunne avvise en skilsmissebegjæring etter den tidligere ekteskapsloven § 43 første ledd, andre punktum under henvisning til ulovfestede forvaltningsrettslige regler. Statsforvalteren bør i alle tilfelle spørre partene om saken er brakt inn for retten, og i tilfelle varsle retten om begjæringen.

Dersom det reises sak om separasjon eller skilsmisse i et tilfelle hvor det allerede er reist sak om dette i et annet land, reguleres ikke forholdet av ekteskapsloven § 27, men av [lov 2. juni 1978 nr. 2 om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner](#) § 5. Den myndighet som har fått saken til behandling her i landet kan da stanse behandlingen inntil den utenlandske avgjørelsen foreligger, dersom det er grunn til å anta at denne avgjørelsen vil gjelde her. Statsforvalteren har således rett, men ikke plikt til å stanse saken. Det må her foretas en

skjønnsmessig vurdering av statsforvalteren for hvert enkelt tilfelle. Se [rundskriv Q-19/2020. Anerkjennelsesloven § 5](#) gir ikke statsforvalteren grunnlag for å avvise saken, men kun for å stille saken i bero inntil endelig avgjørelse foreligger.

Dersom en av partene anlegger sak om skilsmisse for domstolen etter at det er sendt begjæring om separasjon eller skilsmisse til statsforvalteren, bør statsforvalteren fortsette behandlingen av saken og eventuelt gi bevilling uavhengig av rettssaken. Her forutsettes det imidlertid at dommen ikke er blitt rettskraftig før det blir spørsmål om å treffe vedtak om bevilling. Statsforvalteren bør underrette vedkommende domstol om at sak vedrørende separasjon eller skilsmisse er under behandling.

Til § 28 Partsrettigheter for en umyndig ektefelle m.v.

§ 28 ble endret på flere punkter i forbindelse med vedtakelsen av ny [vergemålslov](#) i 2010. Sak for statsforvalteren om separasjon eller skilsmisse og ekteskapsak for domstolen kan nå reises av eller mot en ektefelle personlig også når ektefellen er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne etter [vergemålsloven § 22](#). Bestemmelsen gjelder i tillegg til mindreårige i alle tilfeller der en ektefelle helt eller delvis er fratatt rettslig handleevne, jf. Prop.46 L (2012–2013). s. 33. Henvisningen til «denne ektefellen» i § 28 første ledd andre punktum er en konsekvens av at begrepet «umyndig» er utgått.

En verge kan fremme sak om oppløsning av ekteskap eller separasjon på vegne av en ektefelle som mangler rettslig handleevne. Om en ektefelle er i stand til å opptre i saken, må avgjøres etter de samme retningslinjer som ellers ved spørsmål om prosessdyktighet.

Det er imidlertid på det rene at bestemmelsen også omfatter alvorlig sjelelig svekkelse på grunn av somatiske sykdommer, som f.eks. hjernelidelser. Vergen kan imidlertid bare reise sak hvor dette er påtrengende nødvendig av hensyn til ektefellen selv. Det må således foreligge tungtveiende grunner om vergen skal reise slik sak, særlig hvis ektefellen selv ønsker å fortsette ekteskapet. Disse sakene skal alltid behandles av domstolene, som også avgjør om det er grunnlag for saksanlegg.

Tredje ledd i § 28 la tidligere langt de samme funksjonene til oppnevnt hjelpeverge som til verge i relasjon til § 28. Etter endringsloven bestemmer § 28 tredje ledd at der en ektefelle er satt under vergemål uten å være fratatt rettslig handleevne, og det faller innenfor vergens oppdrag å opptre i eller fremme sak om separasjon og skilsmisse eller ekteskapsak for domstolen, gjelder reglene i første og andre ledd tilsvarende for vergen. Realitetsforskjellen er liten sammenliknet med tidligere § 28 tredje ledd, men bestemmelsen er tilpasset den nye vergemålslovens system. Det vises til Prop.46 L (2012–2013) side 33.

§ 28 fjerde ledd ble opphevet ved lov 5. april 2013 nr. 12. Om begrunnelsen for opphevelsen vises til Prop.46 L (2012–2013) s. 33-34.

Til § 29 Saksbehandlingen for statsforvalteren m v.

§ 29 inneholder nærmere regler for den administrative behandlingen av separasjons- og skilsmisssaker. Statsforvalteren kan blant annet innkalle partene til personlig møte dersom det finnes hensiktsmessig. Noen muntlig saksforberedelse er således ikke påbudt, og saksbehandlingen for statsforvalteren følger ellers de alminnelige regler i forvaltningsloven.

Vedtak om separasjon og skilsmisse er enkeltvedtak i relasjon til [forvaltningsloven](#), jf. lovens § 2 første ledd bokstav b. Det samme gjelder realitetsavgjørelser av krav som kan oppstå i forbindelse med separasjons- eller skilsmisssaken. Det følger videre av forvaltningsloven § 3 at lovens kapittel II (Om habilitet), kapittel III (Alminnelige regler om saksbehandling), kapittel IV (Om saksforberedelse ved enkeltvedtak), kapittel V (Om vedtaket), kapittel VI (Om klage og omgjøring) og kapittel VIII (Bestemmelser om virkningen av feil, om utsatt iverksetting av vedtak og om iverksettelse) får anvendelse ved saker som gjelder enkeltvedtak.

Med hjemmel i § 29 andre ledd har departementet fastsatt [forskrift av 18. november 1992 nr. 981 om saksbehandlingen for fylkesmannen ved separasjon og skilsmisse](#).

Det følger av forskriften kapittel 1 at det ved søknad om separasjon og skilsmisse skal benyttes fastsatt blankett (Q-165, Q-171, Q-172). Blankettene er tilgjengelig på [signform.no](#). Separasjon og skilsmisse kan også søkes digitalt gjennom digitale søknadsskjemaer på statsforvalterens hjemmeside.

For å kunne gi separasjon eller skilsmisse må det være et gyldig ekteskap å oppløse. Som hovedregel skal søker vedlegge vigselsattest som dokumentasjon på dette. Det er ikke nødvendig å legge ved vigselsattest dersom ektefellene er gift i Norge, og ekteskapet er registrert hos folkeregistermyndigheten.

Hvorvidt ekteskapet er registrert i folkeregisteret er imidlertid ikke avgjørende for statsforvalterens kompetanse til å behandle søknad om separasjon eller skilsmisse. Statsforvalteren er pliktig til å ta selvstendig stilling til om det foreligger et gyldig ekteskap i de tilfeller hvor dette har betydning for sakens utfall. Når det gjelder ekteskap inngått i Norge for norske myndigheter, kan man i utgangspunktet legge til grunn at partene ikke er gift, hvis ekteskapet ikke er registrert i folkeregisteret. Hvis det fremkommer opplysninger eller indikasjoner som gir grunn til å tro at det likevel skulle være et gyldig ekteskap, må statsforvalteren undersøke dette nærmere. For eksempel kan det være aktuelt å innhente opplysninger fra folkeregistermyndigheten om eventuell nektelse av registrering av ekteskapet, og opplysninger fra Statsforvalteren i Oslo og Viken om en mottatt søknad og godkjenning av ugyldig vigsel etter ekteskapsloven § 16.

Når det gjelder ekteskap inngått i utlandet, bør det legges vekt på hvordan andre myndigheter har vurdert gyldighetsspørsmålet. For eksempel vil det være et moment hvordan

folkeregistermyndigheten har vurdert dette spørsmålet. Når ekteskap er inngått i utlandet er ofte minst den ene av partene en utenlandsk statsborger som har fremmet søknad om oppholdstillatelse i Norge. Utlendingsdirektoratet (UDI) sitt vedtak vil i slike tilfeller være et annet sentralt moment i statsforvalterens helhetsvurdering.

Hvilke krav som skal stilles til dokumentasjon for sivilstand for flyktninger, kan i enkelte tilfeller by på problemer, dersom vedkommende ikke kan legge fram vigselsattest fra sitt hjemland eller det landet han/hun giftet seg i. Personer som har fått opphold her i landet på humanitært grunnlag, anses å kunne henvende seg til sitt hjemlands myndigheter dersom de ikke selv har den nødvendige dokumentasjon. Hva som kan kreves av dokumentasjon fra flyktninger og personer med politisk asyl er et skjønsspørsmål, som det må tas stilling til i hvert enkelt tilfelle. Det må foretas en helhetsvurdering av sakens fakta og de foreliggende opplysninger. Det bør videre tillegges vekt hvilke opplysninger andre norske myndigheter, som for eksempel utlendingsmyndighetene og folkeregistermyndigheten, har lagt til grunn for sine avgjørelser og registreringer. Pass og/eller andre offentlige dokumenter av nyere dato, som er utstedt av vedkommendes hjemland, vil også kunne gi opplysninger om sivilstand.

Dersom statsforvalteren skulle finne at det ikke er inngått et gyldig ekteskap, må søknaden om separasjon eller skilsmisse avvises. Avvisning er et enkeltvedtak, jf. [forvaltningsloven § 2](#) tredje ledd, og kan påklages, jf. [forvaltningsloven § 28](#). Statsforvalteren bør i et slikt tilfelle også gjøre partene oppmerksom på muligheten for å reise sak for domstolene om ekteskapet består eller ikke består, jf. ekteskapsloven § 25a første ledd bokstav b.

Dersom ektefellene har vært til mekling må meklingsattesten vedlegges sammen med vigselsattesten. En meklingsattest som er eldre enn 6 måneder mister sin gyldighet.

Det følger av søknadsskjemaene hvilken annen legitimasjon som skal vedlegges. For å unngå falsk underskrift på søknadsskjemaet, eller påstand om dette, er det satt som vilkår at underskriftene blir bekreftet av to vitterlighetsvitner, eller av en advokat eller en offentlig tjenestemann, med mindre søknaden er sendt elektronisk, jf. forskriften § 2. Den digitale løsningen for søknader om separasjon og skilsmisse anses å oppfylle kravet til at avsenderen på en betryggende måte skal være autentisert, slik at det ikke behøves vitterlighetsvitner.

Fylkesmannsembetenes kompetanse til å behandle saker om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og samvær, falt bort fra 1. april 2004. Statsforvalterens kompetanse til å stadfeste foreldrenes avtaler slik at de gis tvangskraft, jf. [barnelova § 55](#) og til å behandle saker som gjelder tvist om reiseutgifter som oppstår i forbindelse med samvær, jf. [barnelova § 44](#) er opprettholdt. Fra og med 1. januar 2009 fikk statsforvalteren kompetanse til å stadfeste private avtaler om deling av reiseutgifter. Stadfestede avtaler har tvangskraft. Dette er hjemlet i [barnelova § 44](#). Dette er nærmere omtalt i [rundskriv Q-15/2008](#) Reisekostnader ved samvær.

Selv om statsforvalterens myndighet til å fatte vedtak i ordinære saker om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og samvær har falt bort, har statsforvalteren fremdeles veiledningsplikt ovenfor publikum. [Forskrift](#) til ekteskapsloven § 29 andre ledd om saksbehandlingen for statsforvalteren ved separasjon og skilsmisse m.v. § 3 er nå endret, slik at statsforvalterens veiledningsplikt erstatter det som tidligere sto om saksbehandlingen i barnefordelingsaker. Endringen i forskriften innebærer ingen realitetsendring.

Dersom partene ikke har inngått avtale om bidrag til felles barn, rettes krav om fastsetting av slikt bidrag til NAV lokalt, som er bidragsfogd. Vedtaket kan påklages til NAV fylkeskontor. Partene kan i forbindelse med ekteskaps sak avtale eventuelt underholdsbidrag til ektefelle, eller være enige om at det lokale NAV kontoret treffer avgjørelsen. Også dette vedtaket kan påklages til NAV fylkeskontor. Er partene ikke enige, må saken avgjøres av retten.

Visse bodelingskrav og spørsmålet om bruksretten til felles bolig, kunne etter den tidligere loven avgjøres av statsforvalteren der begge partene var enig om dette. Kommer ikke partene til enighet, kan disse spørsmålene etter den nye ekteskapsloven bare avgjøres av domstolene, eventuelt som begjæring til tingretten om offentlig skifte.

Forskrift om saksbehandlingen for statsforvalteren ved separasjon og skilsmisse kapittel 2, omhandler særlig atskilleleskravet når begge ektefeller eller en av dem søker skilsmisse etter ekteskapsloven § 21 eller § 22. Statsforvalteren skal i alle saker der det er mulig innhente skriftlig bekreftelse fra to vitner om at ektefellene har levd atskilt i separasjonstiden og ikke har gjenopptatt samlivet. Vitneerklæringen som skal brukes er en del av fastsatt blankett for søknad om skilsmisse etter § 21 (Q-171). Vitnene skal være over 18 år, og de bør kjenne den ene eller begge ektefellene godt. Dersom partene har bodd sammen i separasjonstiden bør vitnene så vidt mulig angi varigheten av samboerskapet.

Dersom statsforvalteren finner det nødvendig for å opplyse saken, kan vitnene innkalles til personlig møte. I de tilfeller hvor det er mest hensiktsmessig kan dette møtet finne sted ved en annen offentlig instans der vedkommende bor.

Når det gjelder spørsmålet om et samliv er gjenopptatt, vises det til det som er sagt i tilknytning til ekteskapsloven § 20 andre ledd, se kapittel 4.

For å opplyse saken ytterligere kan statsforvalteren innhente opplysninger fra andre offentlige myndigheter, i den grad dette kan gjøres uten hinder av reglene om taushetsplikt. NAV-lokalt, folkeregistermyndigheten og ligningskontoret kan være aktuelle instanser i denne sammenheng.

Ved separasjons- og skilsmissebevilling skal det benyttes fastsatt blankett (Q-0168, Q-0174). Partene skal i bevillingen føres opp med fullt navn, fødselsdato, fødested samt bopelskommune.

«Melding om endring av navn» ([GA-7700](#)) sendes folkeregistermyndigheten. Endring av navn kan også gjøres elektronisk på skatteetatens nettside.

Når statsforvalteren finner at vilkårene for skilsmisse er til stede, kan det utferdiges vedtak om at bevilling er gitt. Etter § 29 tredje ledd skal statsforvalterens vedtak forkynnes for partene, med mindre de har frafalt forkynnelse. Hensikten med dette er å sikre statsforvalteren kunnskap om hvilket tidspunkt partene ble kjent med vedtaket, for å kunne avgjøre når klagefristen begynner å løpe. For mer om forkynnelse, se lenger ned i merknadene til § 29.

Virkingen av en separasjon eller skilsmisse inntreffer når statsforvalteren har fattet vedtak i saken, med mindre vedtaket blir påklaget og klagen fører til endring i vedtaket, eventuelt om det blir reist søksmål om gyldigheten av vedtaket. Partene kan imidlertid ikke inngå nytt ekteskap før skilsmissebevillingen er endelig.

For statsforvalterens avgjørelse er den alminnelige klagefristen i [forvaltningsloven § 29](#) (3 uker) gjentatt i ekteskapsloven § 29 tredje ledd. Fristen regnes fra det tidspunkt vedtaket blir forkynt for partene. I tredje og fjerde punktum reguleres adgangen til å begjære oppreisning av klagefristen. Begjæring om oppreisning for oversittelse av klagefristen må settes fram så snart som mulig, og senest én måned etter at klagefristen løp ut. Disse reglene om oppreisning for oversittelse av klagefristen går foran de generelle reglene i [forvaltningsloven § 31](#). Er det gitt skilsmissebevilling, er oppreisning også utelukket dersom en av ektefellene i mellomtiden har inngått nytt ekteskap.

Etter § 29 tredje ledd, femte punktum, kan partene på forhånd frafalle klageretten. I disse tilfellene kan bevillingsdokumentet sendes partene samtidig med selve vedtaket.

Etter § 29 fjerde ledd skal ekteskapsloven § 30f gjelde dersom en part dør under sakens behandling for statsforvalteren. Dette innebærer at saken faller bort dersom en av ektefellene dør før statsforvalteren har truffet vedtak i saken. Saker som gjelder oppløsning av ekteskap etter ekteskapsloven § 24 første ledd eller spørsmålet om ekteskapet består, eller om separasjonen er uten rettsvirkning etter § 20 andre ledd kan fortsettes av eller mot den avdøde barn eller arvinger såfremt avgjørelsen har rettslig betydning for vedkommende. Se mer om dette under merknadene til § 30f.

Når en separasjons- eller skilsmisseavgjørelse er endelig, skal statsforvalteren sende melding til folkeregistermyndigheten på særskilt blankett (Q-0166).

§ 29 femte ledd åpner for søksmål om gyldigheten av administrative vedtak om skilsmisse og separasjon. Det følger av ekteskapsloven § 25 tredje ledd at det er bevillingsvedtaket om separasjon eller skilsmisse som er gjenstand for søksmål etter § 29 femte ledd. Dersom partene har frafalt adgangen til å klage har de heller ikke anledning til å reise sak. Inntil 1. januar 2008 har det ikke vært mulig å gjøre gjeldende at vedtaket om separasjon og skilsmisse var ugyldig på

grunn av feil i saksbehandlingen eller av andre grunner. Endringene var begrunnet i at den tidligere bestemmelsen i ekteskapsloven § 30 som helt avskar slike søksmål neppe var forenlig med kravene etter [Den europeiske menneskerettskonvensjonen art 6 \(1\)](#). Artikkel 6(1) forutsetter at det skal være adgang til rettslig overprøving av administrative vedtak, så lenge vedtaket gjelder en parts «*civil rights and obligations*».

Det endelige vedtaket om separasjon eller skilsmisse må forkynnes for partene. Vedtaket må forkynnes etter de alminnelige reglene om forkynnelse, se nedenfor. I saker hvor separasjon eller skilsmisse ikke blir innvilget, trenger man ikke forkynne det endelige vedtaket. Forkynnelsen må utføres av statsforvalteren, da Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet ikke har myndighet til å forkynne, jf. [domstoloven § 163a](#). Søksmål må reises innen en måned etter at endelig vedtak er forkynt for partene, og må rettes både mot staten ved Barne- og familiedepartementet og den andre ektefellen. En konsekvens av denne endringen er at det ikke må sendes ut endelig bevilling før etter at fristen for søksmål er gått ut.

Ved vedtakelsen av [tvisteloven](#) ble de særlige rettergangsreglene for ekteskapsaker i tvistemålsloven kap. 28 inntatt i ekteskapsloven kap. 5. De særlige reglene er i hovedsak regler om partsforhold, verneting, prosessdyktighet, kumulasjon og rettskraft, jf. § 30 – § 30f.

Forkynnelse

Reglene om forkynnelse er nærmere regulert i [lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene \(domstoloven\)](#) kapittel 9. Ifølge lovens § 163 a kan forkynnelse skje elektronisk eller gjennom posten. Ved elektronisk forkynnelse må det brukes en betryggende teknisk løsning som gir bevis for at dokumentet er mottatt av rette vedkommende. Forkynnelse gjennom posten skal skje enten i vanlig brev vedlagt mottakskvittering eller i rekommandert brev.¹ Forkynnelse i rekommandert brev er en dyrere fremgangsmåte enn forkynnelse i brev vedlagt mottakskvittering. Dersom postforkynnelse ikke fører frem, kan forkynnelsen utføres av et stevnevitne.

Forkynnelse av vedtak om separasjon og skilsmisse til utlandet:

Justisdepartementet har utgitt [rundskriv G-04/2007 om rettsanmodninger i sivile saker med vedlegg](#), og [rundskriv G-03/2007](#) med liste over hvilke stater som er tilsluttet de forskjellige konvensjonene og adresser til aktuelle myndigheter i konvensjonstatene. Rundskriv G-03/2007 har pr. desember 2020 ikke blitt oppdatert siden 2014. Oppdatert informasjon ligger på Haag-konferansen for internasjonal privatrett ([HCCH](#)) [sine nettsider](#).

¹ I forbindelse med utbruddet av covid-19 er det i en midlertidig lov innført særlige bestemmelser om elektronisk forkynning, se lov 26.mai 2020 nr. 47 «Midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.» § 12a.

Ulike konvensjoner og avtaler oppstiller forskjellige fremgangsmåter. Dersom flere av disse kommer til anvendelse for samme land, skal man som hovedregel benytte fremgangsmåten i den konvensjonen eller avtalen som går lengst i å forenkle det rettslige samarbeidet mellom landene.

Ved anmodninger om forkynning utenfor Norden, skal forkynningskonvensjonen benyttes for land som er tilsluttet denne. Sivilprosesskonvensjonen av 1954 benyttes overfor konvensjonsstater som har ratifisert denne, og som ikke er tilsluttet forkynningskonvensjonen. Anmodninger om forkynning i medhold av forkynningskonvensjonen sendes direkte til sentralmyndigheten i mottakerstaten, vanligvis vedkommende justisdepartement. Etter forkynningskonvensjonen anses statsforvalteren kompetent til å sende anmodninger om forkynning direkte til sentralmyndigheten i mottakerstaten.

Forkynningskonvensjonen åpner for postforkynning av dokumenter direkte til adressat i utlandet, jf. artikkel 10 a. En rekke land har imidlertid reservert seg mot postforkynning. Oppdatert informasjon om hvilke land som har reservert seg mot postforkynning finnes på HCCH sine nettsider.

Ved anmodning om forkynning innen Norden skal den nordiske overenskomsten benyttes. Forkynningskonvensjonen kan imidlertid benyttes som hjemmel for postforkynning til nordiske land som har ratifisert denne og som ikke har reservert seg mot postforkynning.

For norske borgere bosatt i utlandet skal forkynning som hovedregel skje via norsk ambassade eller konsulære fagstasjon i vedkommende land. Anmodningen sendes direkte til vedkommende utenriksstasjon. Adressene til utenriksstasjonene finnes på følgende internettadresse: <https://www.regjeringen.no/no/dep/ud/org/utenriksstasjoner/id524467/>. For land der Norge ikke har ambassade, og som er sideakkreditert, sendes begjæringen til ambassaden i vertslandet. Oversikt over land som er dekket av en annen utenriksstasjon finnes på følgende internettadresse: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/sideakkreditering/id515245/>.

Ved forkynning for norske borgere bosatt i utlandet er det som hovedregel ikke nødvendig å oversette dokumentene. Det er videre ikke nødvendig å legge ved forkynningsskjema etter forkynningskonvensjonen.

Anmodninger om forkynning i nordiske land sendes direkte til landets myndigheter i henhold til fremgangsmåten i den nordiske overenskomsten (Overenskomst mellom de nordiske land om gjensidig rettshjelp av 26.april 1974). Det gjelder også anmodninger om forkynning av dokumenter for norske borgere som befinner seg i disse landene. Den nordiske overenskomsten er inntatt som vedlegg i rundskriv G-04/2007, og adresser er inntatt i rundskriv G-03/2007.

Anmodninger til USA sendes i de fleste tilfeller direkte til vedkommende generalkonsulat. I enkelte tilfeller sendes anmodningene til ambassaden i Washington. Oversikt over

embetsdistriktene til de ulike generalkonsulatene, og hvilke embetsdistrikt som tilhører ambassaden i Washington, finnes i rundskriv G-03/2007 kapittel 13.

Anmodning om forkynning til Asia, Afrika og hele det amerikanske kontinentet bør imidlertid oversendes via Utenriksdepartementets post- og kurertjeneste på grunn av usikker postgang. Adressen er:

Kgl norske ambassade X
Det norske generalkonsulatet i X (Forkynninger til USA)
c/o Utenriksdepartementet
Post- og kurertjenesten Postboks 8114 Dep, 0032 Oslo.

Til § 29a Innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret

Bestemmelsen trådte i kraft i 2018. Den fastslår at folkeregistermyndigheten, uten hinder av taushetsplikt, skal gi opplysninger til andre myndigheter som er nødvendige for å utføre oppgaver etter ekteskapsloven. Dette kan blant annet gjelde opplysninger om ektefelle eller registrert partner, foreldre, barn og status for opphold i Norge.

Til § 30 Partene i en ekteskapsak

§ 30 omhandler hvem som er partene i en ekteskapsak. Den er en direkte videreføring av tvistemålsloven § 417.

§ 30 første ledd setter begrensninger i forhold til hvem som kan *reise sak* for domstolen i slike saker.

Det er i utgangspunktet bare ektefellene selv, eller den som påstår å være eller ikke være saksøktes ektefelle, som kan reise sak. I tillegg kan statsforvalteren reise sak om ekteskapets gyldighet etter § 16a. Statsforvalteren har også kompetanse til å reise sak om oppløsning av et ekteskap inngått i strid med alderskravet i § 1a, forbudet mot ekteskap mellom nære slektninger i § 3, eller forbudet mot bigami i § 4, jf. § 24 andre ledd. I tillegg kan en verge reise sak etter § 28 andre ledd, jf. tredje ledd.

Statsforvalterens adgang til å opptre i en *allerede anlagt sak* er regulert i § 30a.

§ 30 andre ledd omhandler hvem som skal og kan stevnes som motpart(er).

I kjennelse inntatt i Rt-2012-1253 ble sak med påstand om anerkjennelse av utenlandsk ekteskap avvist. Saken var anlagt av begge ektefeller mot det offentlige (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet). Saken hadde startet ved at folkeregisteret hadde nektet å anerkjenne partenes utenlandske ekteskap i forbindelse med registrering av ekteskapet.

Folkeregisteret omgjorde imidlertid dette før saken kom opp for retten, og forutsatte da at saken ville bli hevet. Partene fastholdt imidlertid sitt krav om en generell anerkjennelse av ekteskapet i alle relasjoner. Ekteskapsloven § 18a andre ledd kom ikke til anvendelse i saken.

Saken ble avvist både av tingretten og lagmannsretten, og avvisningen ble stadfestet av Høyesteretts ankeutvalg. Det var ubestridt at partene kunne ha anlagt sak mot det offentlige for å få prøvet gyldigheten av et vedtak hvor ekteskapet ble nektet anerkjent. Etter at folkeregisteret hadde omgjort sin avgjørelse, og ekteskapet var registrert, forelå det imidlertid ikke noe vedtak å få prøvet.

Høyesteretts ankeutvalg uttalte at ekteskapsloven § 30 uttømmende regulerer hvem som kan være parter i en ekteskaps sak (§ 25a). Bestemmelsen åpner ikke for at én eller begge ektefeller kan reise ekteskaps sak mot det offentlige. Dersom en av ektefellene vil reise sak om anerkjennelse av utenlandsk ekteskap, må dermed den andre ektefellen stevnes som motpart. I saken hadde også partene subsidiært anført at de måtte gis anledning til å rette stevningen, slik at den andre ektefellen ble gjort til motpart. Etter [tvisteloven § 1-3](#) må imidlertid den som reiser en sak *“påvise et reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til saksøkte”*. Da det ikke forelå noen rettsuenighet mellom ektefellene var det heller ikke noe behov for å få saken avgjort i forhold til den andre ektefellen.

Til § 30a Statsforvalterens adgang til å opptre for å ivareta offentlige interesser

§ 30a omhandler statsforvalterens adgang til å opptre for å ivareta offentlige interesser i visse nærmere angitte saker. Den er en innholdsmessig videreføring av tvistemålsloven § 418.

Til § 30b Når ekteskaps sak kan anlegges i Norge

Selv om § 30b etter sin ordlyd er bestemmende for når ekteskaps sak kan anlegges for domstolen, er den også normalt avgjørende for statsforvalterens kompetanse til å behandle søknad om separasjon og skilsmisse.

Hver bokstav i bestemmelsen angir en situasjon som gir statsforvalteren kompetanse til å behandle slik søknad, men det er vanligvis bokstavene a og b som er de mest aktuelle å vurdere. Disse stiller krav til minst én av ektefellenes tilknytning til Norge. Et sentralt begrep i vurderingen av disse bestemmelsene er begrepet *“å ha bopel”* i Norge. Se nærmere om innholdet av dette begrepet lenger ned i omtalen av denne bestemmelsen.

Dersom saken ikke oppfyller vilkårene i noen av bokstavene i § 30b skal Statsforvalteren avvise saken.

Etter § 30b bokstav a kan statsforvalteren behandle en søknad om separasjon/skilsmiss dersom den andre ektefellen (enn den som har søkt) «*har bopel*» i Norge. Når den som søker er bosatt i utlandet, må altså den andre ektefellen ha bopel i Norge for at statsforvalteren skal kunne behandle søknaden.

Etter § 30b bokstav b kan statsforvalteren behandle en søknad om separasjon/skilsmiss dersom den som søker «*har bopel*» i Norge, og enten har bodd her de siste to år eller tidligere har hatt bopel her. Når det er den ektefellen som søker som har sterkest tilknytning til Norge, er det altså et tilleggskrav om faktisk botid.

Dersom partene søker om separasjon/skilsmiss i fellesskap, er det tilstrekkelig at én av partene oppfyller kravene i bokstav a, det vil si har bopel i Norge. Det stilles da ikke noe krav om faktisk botid.

Etter § 30b bokstav c kan statsforvalteren behandle søknad om separasjon/skilsmiss når den som søker er norsk statsborger og det godtgjøres at hun eller han på grunn av sitt statsborgerskap ikke vil kunne reise sak i det landet hvor vedkommende har bopel. Formålet med denne bestemmelsen er å unngå at en norsk statsborger blir stående uten mulighet til å søke separasjon/skilsmiss i tilfeller hvor landet den norske statsborgeren bor i krever at den som søker er statsborger i landet.

Etter § 30b bokstav d kan statsforvalteren behandle søknad om separasjon/skilsmiss når begge ektefeller er norske statsborgere, og den andre ektefellen ikke motsetter seg at saken reises for norsk domstol. Dette alternativet får selvstendig betydning når bopelskravet i bokstav a og b ikke er oppfylt, for eksempel for norske statsborgere som har bosatt seg i utlandet.

Etter § 30b bokstav e kan statsforvalteren behandle søknad om separasjon/skilsmiss når det blir søkt om skilsmiss på grunnlag av separasjon som er meddelt i Norge i løpet av de fem foregående år. Det har da ikke betydning hvilken tilknytning partene har til Norge på tidspunktet for skilsmisssøknaden.

Etter § 30b bokstav f kan statsforvalteren behandle separasjon/skilsmiss når ekteskap er inngått her i landet, og det godtgjøres at den som søker ikke vil kunne fremme søknad eller reise sak i det landet han eller hun er statsborger eller har bopel. Dette alternativet ble tilføyd ved innføringen av felles ekteskapslov, først og fremst for å sikre at et likekjønnet ektepar som har flyttet utenlands kan få oppløst sitt ekteskap, selv om det aktuelle landet ikke anerkjenner likekjønnede ekteskap.

§ 30b gjelder bare «*[d]ersom ikke annet er fastsatt ved overenskomst med fremmed stat*». Se nedenfor for konvensjoner som gir avvikende regler.

Nordisk familierettslig konvensjon

Det mest praktiske tilfellet hvor § 30b ikke gjelder er nordiske separasjoner og skilsmisser. Disse er regulert i [konvensjon 6. februar 1931 mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige inneholdende internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål](#), jf. også lov 19. desember 1969 nr. 75, som gir konvensjonen og senere endringer lovs kraft i Norge. (Konvensjonen er inntatt i Norges Lover)

Her er det viktig å merke seg at konvensjonen bare gjelder der begge ektefellene er statsborgere i et nordisk land og de ved saksanlegget, ved statsborgerskap eller bopel, har tilknytning til minst to nordiske land. Konvensjonen gjelder derfor ikke for to norske ektefeller med bopel i Norge. Den gjelder heller ikke dersom den ene ektefellen har bosatt seg i en stat utenfor Norden, jf. [art. 7](#) første punktum. Hvis ektefellenes situasjon er innenfor konvensjonens virkeområde, kommer altså ikke § 30b til anvendelse. Om statsforvalteren har kompetanse til å behandle søknaden, må da vurderes etter reglene i konvensjonens art. 7.

Konvensjonen ble endret ved overenskomst 6. februar 2001, som trådte i kraft 1. juli 2001. Endringen har sitt grunnlag i en EU-forordning, «Bruxelles II – forordningen,» av 29. mai 2000 som for EU-statene blant annet innførte ensartede regler om domsmyndighet mv. i separasjons- og skilsmisssaker. Artikkel 7 er en gjengivelse av artikkel 2 i Bruxelles II-forordningen.

Også med hensyn til sidekrav som kan behandles i forbindelse med en ekteskaps sak, inneholder konvensjonen særlige vernetingsregler som må følges i saker mellom statsborgere i de nordiske land. Reglene i konvensjonen gjelder også saker som behandles administrativt.

Et av tilknytningspunktene for avgjørelsesmyndighet etter konvensjonen artikkel 7 er ektefellenes «*bopel*». Ut fra en fortolkning av Bruxelles II-forordningen, som ligger til grunn for artikkel 7 i sin nåværende form, må tilknytningen «*bopel*» innen rammen av konvensjonen trolig forstås kun som prosessrettslig domisil (verneting) og ikke som internasjonal-privatrettslig domisil slik som ved anvendelsen av § 30b. Dette er fremholdt i teorien av bl.a. Thue: «Internasjonal privatrett» (Oslo 2002), pkt. 406, side 361 flg.

Flyktningkonvensjonen

Et annet tilfelle hvor § 30b ikke gjelder er tilfeller som faller inn under [den internasjonale konvensjon om flyktningers rettsstilling](#), undertegnet i Genève 28. juli 1951, med tilleggsprotokoll av 31. januar 1967. Det følger av konvensjonens art 12 at en flyktnings personrettslige stilling skal avgjøres i det land hvor han har sitt hjemsted, eller i mangel av hjemsted, etter lovgivningen i det land hvor flyktningen har sin bopel.

En flyktning skal i den kontraherende stat hvor han har sin vanlige bopel, gis samme behandling som landets statsborgere i forhold som vedrører adgang til domstolene mv, jf. art 16 nr. 2. Konvensjonen skal anvendes analogisk på statsforvalterens behandling av familiesaker.

Hvis kravene til flyktningstatus i konvensjonens art 1 er oppfylt (det vil si at utlendingen har status som flyktning og er innvilget asyl i Norge), må dette vanligvis gi tilstrekkelig grunnlag for å dispensere fra kravet til bopel/to års opphold i § 30b.

Dette gjelder personer som har fått opphold i Norge med hjemmel i utlendingsloven § 28 første ledd bokstav a. Personer som har fått opphold i Norge med hjemmel i utlendingsloven § 28 første ledd bokstav b, anses som flyktninger i utlendingslovens forstand, men faller utenfor flyktningkonvensjonens bestemmelser. Dette medfører at det i utgangspunktet ikke er adgang til å dispensere fra kravet til bopel/botid for denne gruppen.

Merk at det her er en forskjell i forhold til etter ekteskapsloven § 7 bokstav h, hvor forskriften til denne bestemmelsens § 3 slår fast at utenlandsk statsborger som har status som flyktning og er innvilget asyl i Norge likestilles med norsk borger, selv om vedkommende ikke anses som fast bosatt i riket. Begrepet flyktning må i denne forskriften forstås i tråd med definisjonen i utlendingsloven, og vil således inkludere både de som har fått opphold etter utlendingsloven § 28 første ledd bokstav a og bokstav b.

Asylsøkere, som ikke har fått sin søknad behandlet, faller heller ikke inn under flyktningkonvensjonens bestemmelser, og kan heller ikke anses for å være bosatt i landet.

Overenskomst om statsløses stilling

Norge har også tiltrådt [konvensjonen om statsløses rettsstilling, undertegnet i New York 28. september 1954](#). En person omfattes av konvensjonen dersom han eller hun *“ikke er borger av noen stat etter denne stats lov”*, jf. konvensjonens art. 1 punkt 1. Personen må heller ikke være omfattet av noen av unntaksreglene i art. 1, punkt 2. Det mest praktiske unntaket er personer som står under beskyttelse eller bistand fra andre FN-organisasjoner enn FNs høykommissær for flyktninger. Dette gjelder palestinere fra Gaza, Vestbredden, Jordan, Libanon og Syria, som er registrert av UNRWA. Disse personene omfattes ikke av konvensjonen, og må vurderes etter ekteskapsloven § 30b. Personer som omfattes av konvensjonen skal gis samme behandling som landets statsborgere i forhold som vedrører adgang til domstolene mv, jf. art. 16 nr. 2. Også denne konvensjonen skal anvendes analogisk på statsforvalterens behandling av familiesaker. De statsløses rettsstilling på de aktuelle områdene er med andre ord praktisk talt sammenfallende med flyktningenes.

Status som statsløs dokumenteres ved fremleggelse av oppholdskort og identitetsdokumenter (reisebevis for flyktninger eller norsk utlendingspass).

Bopelskravet i § 30b

Ved anvendelsen av § 30b er det partens internasjonalt-privatretslige domisil og ikke det prosessuelle domisil som skal legges til grunn. Prosessuelt domisil betyr i utgangspunktet partens faktiske bopel på tiden for saksanlegget, uten krav til varighet eller hensikt å bli værende, jf. [tvisteloven § 4-4](#). Internasjonalt-privatretslig domisil forutsetter en mer fast og varig tilknytning til riket enn det som legges til grunn i de alminnelige vernetingsreglene. Det avgjørende er om det kan sies å ha skjedd en bostedsforrykning. I dette ligger at parten har sitt faste tilknytningspunkt i oppholdslandet. I tillegg må vedkommende ha til hensikt å bli boende i landet og oppholdet må være frivillig.

Begrepet «*bopel*» i § 30b er i all hovedsak innholdsmessig sammenfallende med begrepet «*fast bosatt*» i § 7 bokstav h og § 18a andre ledd.

I [forskrift av 5. november 1992 nr. 979](#) er det gitt regler om når en utenlandsk statsborger skal anses å være fast bosatt i Norge i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkårene. Forskriften gjelder direkte for vurdering av tilknytning i forhold til § 7 bokstav h, men det er også naturlig å se hen til denne ved vurdering av tilknytning etter § 30b.

Ellers kan [rundskriv Q-18/2020](#) om ekteskapsloven § 7 bokstav h gi veiledning. Det vises også til Rt-1990-464, Rt-1979-368 (sidekravene) og Rt-1984-1501 (nordisk konvensjon)

Etter forskriftens § 1 anses utenlandske statsborgere med permanent oppholdstillatelse som fast bosatte i Norge.

For utenlandske statsborgere med oppholdstillatelse som kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, må folkeregisteret foreta en skjønnsmessig vurdering av om personen kan anses som fast bosatt i Norge, jf. forskriftens § 2. Det skal blant annet legges vekt på utlendingens tilknytning til Norge, hvor lenge vedkommende har hatt opphold i Norge, om han/hun har til hensikt å bli boende, om utlendingen har nær familie i Norge, fast arbeid m.v.

Utenlandske statsborgere med midlertidig oppholdstillatelse som ikke kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse skal som den klare hovedregel ikke anses som fast bosatt.

Noen typetilfeller

Vi vil nedenfor gi eksempler på tillatelser som innebærer at en utenlandsk statsborger skal anses som fast bosatt, tillatelser som innebærer at personen ikke skal anses som fast bosatt, og tillatelser som innebærer at det må foretas en skjønnsmessig vurdering.

Grupper som skal anses som fast bosatt

Utenlandsk statsborger med permanent oppholdstillatelse (jf. utlendingsloven § 62), skal anses som fast bosatt i Norge.

Personer med varig oppholdsrett i Norge etter [utlendingsloven § 115](#) (varig oppholdsrett for EØS-borgere) og § 116 (varig oppholdsrett for familiemedlemmer som ikke er EØS-borger) skal også anses fast bosatt i Norge etter en analogisk (sammenlignende) tolkning av forskriftens § 1. Denne oppholdsretten må dokumenteres gjennom varig oppholdsbevis eller varig oppholdskort, jf. utlendingsloven § 119. Prøvingsmyndigheten skal ikke selv gjøre en vurdering av om personen oppfyller kravene til varig oppholdsrett eller ikke.

Når det gjelder personer som defineres som statsløs etter konvensjonen om statsløses stilling, og personer som defineres som flyktninger etter Flyktningkonvensjonen, vil disse i praksis sidestilles med personer som anses å ha bopel. Se mer om dette lenger opp i omtalen av § 30b. Statsforvalteren kan dermed behandle søknad om separasjon og skilsmisse fra personer som faller inn under disse konvensjonene.

Grupper som ikke skal anses som fast bosatt

Personer som har en oppholdstillatelse som ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse vil ikke anses som fast bosatt etter forskriften selv om de har oppholdt seg flere år i Norge. Dette gjelder mest typisk personer som har oppholdstillatelse med hjemmel i [utlendingsloven](#) § 26, som studenter og aupairer.

Det samme gjelder for en utenlandsk forsker som oppholder seg ved universitet/høyskole i forskningsøyemed. Andre tilfeller er personer som skal utøve idrett i riket, og hvor dette er hensikten med oppholdet. Kulturformidlere, skapende kunstnere og utlendinger formidlet av Norges forskningsråd er en annen gruppe som på visse vilkår kan få innvilget en oppholdstillatelse, som ikke danner grunnlag for bosettingstillatelse. For andre eksempler, se utlendingsforskriften §§ 6-19 til 6-31. Hensikten med oppholdet i disse tilfellene er at utlendingen skal tilegne seg kunnskap eller erfaring, for så å benytte den i utlandet. Det er ikke meningen at oppholdet skal være av varig karakter.

Arbeidsinnvandrere fra utenfor EØS-området, med tillatelser etter utlendingsloven §§ 23-25, anses i utgangspunktet ikke som fast bosatt. Imidlertid gjelder det her et unntak for faglærte mv. som har tillatelse etter [utlendingsforskriften](#) §§ 6-1 (arbeidstakere med fagbrev eller høyere utdanning) eller 6-18 (selvstendig næringsdrivende med kompetanse som faglært). Disse tillatelsene kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse. For personer i denne gruppen må det foretas en skjønsmessig helhetsvurdering, jf. nedenfor.

Utenlandske diplomater anses ikke som fast bosatt i Norge. Stillingen innebærer at hjemlandet alltid kan beordre diplomaten til å flytte til et annet land eller tilbake til hjemlandet. Kravet om at parten må ha en vilje til å forbli i landet kan dermed ikke anses oppfylt. Dette støttes av

juridisk teori, jf. blant annet Thue: Internasjonal privatrett [2002], 1. utgave s. 84-85 og Philip: Dansk international privat- og procesret, [1976] 3. utgave s. 149-150.

En annen gruppe som i utgangspunktet ikke regnes som fast bosatt er utenlandske statsborgere med midlertidig oppholdstillatelse på bakgrunn av menneskelige hensyn etter utlendingsloven § 38, hvor tillatelsen er begrenset på grunnlag av tvil om identitet, jf. bestemmelsens femte ledd. Slike tillatelser kan begrenses ved at de blant annet ikke gir grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Denne type tillatelse kan imidlertid, i motsetning til student- og aupairtillatelser, i prinsippet forlenges uten begrensning i tid. En person med en slik tillatelse kan derfor bli boende i Norge i svært mange år uten å kunne få permanent oppholdstillatelse. I slike tilfeller vil man etter en normal forståelse av domisilprinsippet i den internasjonale privatrett etter hvert kunne legge til grunn at det har skjedd en bostedsforrykning, og at vedkommende har ervervet domisil i Norge. Det må understrekes at dette kun gjelder tillatelser etter [utlendingsloven](#) § 38 som er begrenset ved at de ikke gir grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Personer med midlertidige tillatelser etter utlendingsloven § 38 som ikke har en slik begrensning, eller kun er begrenset på andre måter, må vurderes etter forskriftens § 2.

Asylsøkere, som enda ikke har fått sin søknad behandlet, skal heller ikke anses som fast bosatt i Norge.

Grupper hvor det må foretas en skjønnsmessig helhetsvurdering

For utlendinger som har en midlertidig tillatelse som kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, må det foretas en skjønnsmessig helhetsvurdering av om personen er fast bosatt i Norge. Dette gjelder for eksempel utlendinger med oppholdstillatelse som faglært arbeidstaker etter [utlendingsforskriften](#) §§ 6-1 eller 6-18, og de fleste typer familieinnvandring (utlendingsloven kapittel. 6). Utlendinger med oppholdstillatelse på grunnlag av sterke menneskelige hensyn etter utlendingsloven § 38 vil også vanligvis tilhøre denne gruppen. Her er det imidlertid viktig å være oppmerksom på at tillatelsen kan være begrenset etter § 38, femte ledd, slik at den likevel ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Se mer om dette ovenfor.

EØS-borgere med oppholdsrett i Norge utover tre måneder, men som ikke har varig oppholdsrett, vil i prinsippet også falle i denne kategorien. Det samme gjelder familiemedlemmer av EØS-borgere, som ikke selv er EØS-borgere, jf. [utlendingsloven](#) § 114. Formålet med tillatelser etter EØS-regelverket er i utgangspunktet å tilrettelegge for arbeid over landegrensene, noe som på generelt grunnlag medfører at det er en noe høyere terskel for at det kan sies å ha skjedd en bostedsforrykning for denne gruppen. EØS-borgere kan imidlertid også oppholde seg i Norge etter andre type tillatelser som kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, som for eksempel tillatelse som faglært mv. etter utlendingsforskriften §§ 6-1 eller 6-18. Disse personene skal vurderes på samme måte som andre med slike tillatelser.

Forskriftens § 2 nevner momenter som vil være særlig sentrale ved helhetsvurderingen. Disse momentene kan imidlertid ikke anses uttømmende. Det kreves en fast og varig tilknytning. Det kreves at personen faktisk oppholder seg i landet og har til hensikt å bli her varig. Det avgjørende vil være om det kan sies å ha skjedd en bostedsforrykning, slik at utlendingen har fått fast bosted i Norge. I vurderingen vil det måtte legges vekt på hva personer i tilsvarende situasjoner typisk måtte forutsette å ville. I tråd med dette legges det vesentlig vekt på objektive momenter som bolig, arbeid og familie.

Det er vanskelig å si noe generelt om hva som kreves av varighet av faktisk opphold for at en bostedsforrykning kan sies å ha skjedd. Dette vil avhenge av øvrig tilknytning, men oppholdet bør som minimum ha vart noen år. Når det gjelder vurderingen av familieforhold, bør det ses hen til om den vesentligste delen av familien befinner seg i Norge, og til hvilken type tillatelse familiemedlemmene har. I tillegg kan man også vurdere om utlendingen har et nettverk utenom familien, og hvor stabilt dette nettverket er. I vurderingen av utlendingens tilknytning til arbeidslivet kan det være aktuelt å se på varigheten av arbeidsforholdet, og om stillingen er fast eller midlertidig.

For mer om innholdet i domisilbegrepet i den internasjonale privatretten, se Ot.prp. nr. 100 (2005-2006) kapittel 6.4.3.4. I juridisk litteratur er dette blant annet behandlet i Vera Holmøy, Peter Lødrup og John Asland: «Ekteskapsloven med kommentarer» (3. utgave 2013 s. 54-58), Helge Thue: «Internasjonal privatrett» (2002) og «Hovedlinjer i internasjonal privatrett» av Cordes, Stenseng og Lenda (2010).

Anses vedkommende å ha bopel i Norge og opptrer som saksøker i ekteskapsaken, må han/hun også oppfylle toårs kravet i § 30b nr. 2

Til § 30c Vernetting

Søknad om separasjon eller skilsmisse bør skje hos statsforvalteren i det fylket søkeren bor eller oppholder seg. Bor eller oppholder søkeren seg ikke i Norge, kan saken behandles hos statsforvalteren i det fylket søkeren sist bodde eller hadde opphold.

Til § 30d Inndragning av andre krav i en ekteskapsak

§ 30d regulerer inndragning av andre krav i en ekteskapsak.

§ 30d første ledd angir hvilke andre krav som kan inndras i en ekteskapsak (kumulasjonsadgangen). Bestemmelsen omfatter først og fremst krav om dekning av sakskostnader.

§ 30d andre ledd regulerer rettens plikt til å bringe på det rene om det er tvist om spørsmål som kan avgjøres i ekteskapsaken. Bestemmelsene i første og andre ledd er i all hovedsak en direkte

videreføring av tvistemålsloven § 421 første og andre ledd. 30d tredje ledd viderefører tvistemålsloven § 421 tredje ledd slik den lød etter endringsloven 20. juni 2003 nr. 40. Bestemmelsen innebærer at når spørsmål etter barnelova behandles sammen med en ekteskaps sak, skal saksbehandlingsreglene i barnelova følges for så vidt gjelder barnefordelingsspørsmålene.

§ 30d fjerde ledd innebærer en endring fra tidligere rett ved at den åpner for også å trekke in andre rettsforhold. § 30e er en direkte videreføring av tvistemålsloven § 424. Paragrafen omhandler spørsmål om rettskraft, oppfriskning og gjenåpning.

§ 30d femte ledd trådte i kraft i 2016, og inneholder blant annet bestemmelser i tidligere § 25 a andre ledd om verneting og domstolens kompetanse når spørsmål etter ekteskapsloven § 30 d første ledd bokstavene a, b eller c bringes inn i en ekteskaps sak er flyttet til et nytt femte ledd i § 30d. Bestemmelsen innfører/viderefører et videre jurisdiksjonsgrunnlag for de få tilfeller der spørsmål om etter barnelova behandles av domstolen sammen med ekteskaps saken.

Til § 30f Parten dør. Barns og arvingers rett til å tre inn i saken

§ 30 f regulerer virkningene av at en part dør. Den er i det vesentligste en direkte videreføring av tvistemålsloven § 425, men tredje ledd ble noe språklig revidert. Det var ikke tilsiktet realitetsendringer ved dette.

§ 30 f gjelder etter sin ordlyd domstolsbehandling, men må ses i sammenheng med § 29 fjerde ledd, der det fremgår at bestemmelsen også gjelder ved klage over statsforvalterens avgjørelser.

§ 30 f første ledd regulerer tilfeller der en av partene i en separasjons- eller skilsmis sesak (eventuelt andre ekteskaps saker) dør før det er fattet vedtak i saken eller i klagesaken. § 30 f første ledd, første punktum, angir hovedregelen om at saken skal heves i slike tilfeller. Dersom statsforvalteren får kjennskap til dødsfallet før det er fattet vedtak i saken, skal saken avvises fra behandling. For det tilfellet at statsforvalteren først får kjennskap til dødsfallet etter at det er fattet vedtak, skal separasjons- eller skilsmis sevedtaket omgjøres. Dersom en av partene dør etter at statsforvalteren har fattet vedtak, men før klageinstansen har fattet vedtak i klagesaken, blir statsforvalterens vedtak etter hovedregelen stående som endelig.

I første ledd andre punktum åpnes det imidlertid for at avdødes barn eller arvinger, herunder gjenlevende ektefelle, i visse tilfeller kan fortsette saken. Dette er av hensyn til bl.a. arverettslige virkninger. Det er oppstilt to kumulative vilkår for at avdødes barn eller arvinger kan fortsette saken, eller tre inn i saken som part. Saken må for det første gjelde oppløsning av ekteskap etter § 24 første ledd, spørsmålet om et ekteskap består eller om separasjon er uten rettsvirkning etter § 20 andre ledd. For statsforvalteren er det spørsmålet om separasjon er uten rettsvirkning etter § 20 andre ledd og spørsmålet om et ekteskap består som vil være

relevant. Saker for statsforvalteren om anerkjennelse av utenlandske ekteskap og skilsmisse må anses som saker hvor spørsmålet er om et ekteskap består. Det samme gjelder saker om etterfølgende godkjennelse av et ugyldig ekteskap etter ekteskapsloven § 16 andre ledd. Dersom saken gjelder et annet spørsmål, som separasjon, er det ikke adgang til å fortsette eller tre inn i saken. Det andre vilkåret som må være oppfylt for at saken kan fortsette, er at avgjørelsen må ha "*rettslig betydning*" i forholdet mellom avdødes barn eller arvinger og den gjenlevende ektefellen. Avgjørelsen må altså ha betydning for deres rettsstilling. Denne vurderingen må gjøres konkret, jf. Rt. 1968 s. 1337.

§ 30 f andre ledd regulerer tilfeller der en av partene i en separasjons- eller skilsmissesak dør etter at det er fattet vedtak i saken eller i klagesaken. I slike tilfeller kan vedtaket påklages av eller mot avdødes barn eller arvinger, dersom to kumulative vilkår er oppfylt. Saken må for det første gjelde oppløsning av ekteskapet, separasjon, spørsmålet om ekteskapet består, eller om en separasjon er uten rettsvirkning etter § 20 andre ledd. For det andre må avgjørelsen ha "*rettslig betydning*" i forholdet mellom avdødes barn eller arvinger og den gjenlevende ektefellen, jf. ordlyden "*under samme betingelse*". En separasjonsbevilling utløser en rekke rettsvirkninger, som bl.a. bortfall av retten til legalarv på grunnlag av ekteskap, jf. arveloven § 8, jf. § 6, og retten til å sitte i uskiftet bo, jf. arveloven § 8, jf. kapittel 3. Dersom vedtaket ikke påklages av eller mot avdødes barn eller arvinger blir vedtaket endelig, og partene får status i tråd med vedtaket.

Det presiseres at dersom parten dør etter at vedtaket er fattet, men før det påklages, er det § 30 f andre ledd som kommer til anvendelse. Dersom parten dør etter at vedtaket er påklaget er det § 30 f første ledd som kommer til anvendelse.

Dersom avdødes barn eller arvinger, herunder gjenlevende ektefelle, ønsker å fortsette saken eller påklage vedtaket i etterkant av dødsfallet, må statsforvalteren først ta stilling til om § 30 f gir anledning til dette.